

УКРАЇНЬКА ЛІТЕРАТУРА

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів

10–11 класи

(рівень стандарту)

Авторський колектив:

Р.В. Мовчан, провідний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, доктор філологічних наук, професор (*голова робочої групи*); *С.Р. Молочко*, старший викладач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання, методист відділу суспільно-гуманітарних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, учитель-методист (*заступник голови*); *Д.І. Дроздовський*, докторант, науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, кандидат філологічних наук, заслужений працівник культури України; *Л.Т. Коваленко*, старший викладач кафедри методики мов та літератури Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; *А.М. Фасоля*, провідний науковий співробітник відділу навчання української мови і літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук; *В.І. Цимбалюк*, учитель української мови та літератури НВК «Сквирський ліцей – ЗОШ I-II ступенів», кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з української літератури для 10–11 класів створено на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), з урахуванням Програми з української літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2012 зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016).

Предмет «Українська література» в 11-річній загальноосвітній школі вивчає кращі зразки художньої літератури як мистецтва слова, допомагає формувати, збагачувати внутрішній світ молоді людини, позитивно впливати на її свідомість, морально-етичні цінності, розвивати інтелектуальні, творчі здібності, естетичні смаки, самостійність мислення й громадянський вибір. Усе це сприятиме самореалізації особистості в майбутньому.

Представлена програма спрямована на виховання естетичного чуття школярів, котрі живуть у постінформаційній реальності, якій, на думку сучасних науковців, притаманні стрімкі соціокультурні зміни, «кліпове» сприйняття подій, «агресивна візуальність» навколишнього середовища тощо. В умовах, коли старшокласники значну частину свого життя проводять у віртуальному світі, перебувають у реальності, де співіснують елітарне й масове, де рг-технології можуть створити подію з того, що не має високої естетичної

вартості, важливо навчити їх розрізняти якісні мистецькі об'єкти від того, що є проминальним і кон'юнктурним.

Навчальну програму зорієнтовано на те, щоб прищепити старшокласникам любов до книжки, привчити їх до читання як соціокультурної практики, що визначає якість життя. Якщо нині ми наголошуємо на важливості ідеї «навчатися впродовж життя», то таке завдання неможливо реалізувати без *читання*. Саме читання спонукає до постановки екзистенційно важливих запитань і пошук на них відповідей. Саме від сприйнятого в книжках художнього й психологічного досвіду залежить формування свідомості наших старшокласників, які хочуть бути успішними творцями сьогодення, активними громадянами України як країни європейської і «країни культури».

Пропонована програма спирається на Концепцію «Нової української школи» і є перехідним етапом до викладання української літератури на її засадах. Нині важливо навчити старшокласників усвідомлено ставитися до читання, формувати власну естетичну траєкторію самоосвіти, розвивати художній смак. Це сприятиме розвитку креативності, творчого мислення, яке дає можливість бути соціально активною особистістю, готовою жити у відкритому громадянському суспільстві, сформованому на принципах гідності, поваги до іншого, демократизму тощо.

Отже, **метою шкільного вивчення української літератури є:**

- формування гуманістичного світогляду старшокласників, долучення їх засобами художньої літератури до загальнолюдських і національних цінностей;
- виховання національно свідомих громадян України;
- естетичний розвиток учнів, підвищення їх загального культурного рівня та розширення культурно-пізнавальних інтересів;
- сприяння всебічному розвитку школярів, їх духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації в сучасному світі.

Ця мета реалізується через такі **завдання вивчення української літератури в школі:**

1. Зацікавлення учнів художнім твором як явищем мистецтва слова, специфічним «інструментом» пізнання світу й себе в ньому.
2. Підвищення загальної освіченості учнів, ознайомлення їх із найвизначнішими взірцями української народної творчості та художньої літератури.
3. Формування читацької культури учнів, розвиток у них естетичного смаку, уміння розрізняти явища високохудожньої та «масової» культури.
4. Формування стійкого інтересу до української літератури як вагомого духовного спадку народу, повноцінного оригінального мистецтва, виховання палкого шанувальника української книги.
5. Формування гуманістичного світогляду, духовно багатой особистості, з високими загальнолюдськими морально-етичними орієнтирами.
6. Сприяння національному самоусвідомленню та стійкому відчуттю приналежності до європейської спільноти.
7. Вивчення української літератури в національному та світовому культурологічному контекстах, у міжпредметних зв'язках.
8. Розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, критичного мислення, культури полеміки, уміння аргументовано доводити власну думку.

9. Вироблення вміння компетентно орієнтуватися в інформаційно-комунікативному сучасному просторі, застосовувати здобуті на уроках літератури знання, практичні навички для їх використання в практичному житті.

10. Розвиток навичок самоосвіти, бажання і спроможності вчитися впродовж життя.

Виконання цих завдань, як і досягнення мети шкільної літературної освіти, сприятимуть формуванню предметної (літературної) і ключових компетентностей, тісно пов'язаних зі здатністю молоді до читацького й особистісного саморозвитку.

У процесі навчання учні мають досягнути внутрішню логіку предмета «Українська література», удосконалити навички ретельно добирати навчальний матеріал та розглядати його за принципом життєвої доцільності й функціональності. Варто також урахувати, що для успішної діяльності нині недостатньо знань і вмінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему, самостійно чи спільно її вирішувати, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків.

Відповідно, реалізація подібних завдань передбачає: зміщення акцентів у навчанні з процесу накопичення предметних знань на вироблення вмінь їх застосовувати; становлення учня як суб'єкта навчальної діяльності й особистісного розвитку; необхідність забезпечення формування не лише предметної (літературної), а й ключових компетентностей. Однаково важливими стають уміння, які допомагають учневі діяти, і знання, необхідні для цих умінь.

Вивчення української літератури в загальноосвітній школі забезпечує реалізацію ключових компетентностей, які сприяють розвитку особистості та її повноцінній самореалізації в сучасному житті, у таких напрямках:

— соціальному (активна участь у суспільному житті; здатність знайти, зберегти й розвинути себе як особистість; розвиток комунікативних якостей; здатність розв'язувати проблеми; формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів);

— мотиваційному (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання, самостійності мислення);

— функціональному: естетичні, культурологічні, мовні, комунікативні уміння/здібності (уміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Програма з української літератури для учнів 10-11 класів поглиблює компетентнісну спрямованість навчання, що досягається шляхом:

- 1) розкриття потенціалу предмета для формування ключових компетентностей;
- 2) зменшення обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності, що забезпечує достатню кількість часу для формування предметних і ключових компетентностей;
- 3) формулювання очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності термінами компетентнісного підходу: знаннявий компонент – *учень називає, формулює, записує, наводить приклади* тощо; діяльнісний компонент – *учень розпізнає, розрізняє, описує, аналізує, порівнює, планує, застосовує* тощо; ціннісна складова – *учень усвідомлює, критично ставиться, оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження* тощо;

4) виокремлення в переліку очікуваних результатів навчання тих, що стосуються оволодіння організаційно-діяльнісними вміннями як основою формування суб'єктності учня;

5) уведення наскрізних змістових ліній.

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість формування в процесі вивчення предмета всіх ключових компетентностей (див. подану нижче таблицю).

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№ п/п	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
1.	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою	<i>Уміння:</i> - розуміти україномовні тексти різних жанрів і стилів; - послугуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях; - застосовувати різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; - толерантно дискутувати, відстоювати власну думку. <i>Ставлення:</i> - поцінування краси й багатства української мови; - усвідомлення ролі української мови як ключового чинника творення нації і держави, самоствердження особистості; - відстоювання права спілкуватися українською мовою в різноманітних сферах життя суспільства
2.	Спілкування іноземними мовами	<i>Уміння:</i> - порівнювати оригінальні художні тексти та їх україномовні переклади. <i>Ставлення:</i> - утвердження багатства української мови; - обстоювання можливості перекладу українською мовою будь-якого тексту іноземної мови; - розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу, збагачення власного культурного досвіду.
3.	Математична компетентність	<i>Уміння:</i> - розвивати абстрактне мислення; - установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; - чітко формулювати визначення й будувати гіпотези; - перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). <i>Ставлення:</i> - прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно.
4.	Компетентності у природничих науках і технологіях	<i>Уміння:</i> - критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури. <i>Ставлення:</i> - готовність до опанування новітніми технологіями; - оперативне реагування на технологічні зміни.
5.	Інформаційно-цифрова компетентність	<i>Уміння:</i> - діяти за алгоритмом; - працювати в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; - розпізнавати маніпулятивні технології і протистояти їм; - грамотно й безпечно спілкуватися в мережі Інтернет. <i>Ставлення:</i>

		– прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; – задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; – критичне ставлення до медійної інформації.
6.	Уміння вчитися впродовж життя	<i>Уміння:</i> – визначати мету і цілі власної діяльності й розвитку, планувати й організовувати їх, здійснювати задумане, рефлексувати й оцінювати результат; – використовувати різноманітні стратегії навчання; – користуватися різними джерелами інформації; – знаходити, аналізувати, систематизувати й узагальнювати одержану інформацію, перетворювати її з однієї знакової системи в іншу; – працювати в парі, групі; – читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; – постійно поповнювати власний словниковий запас; – застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. <i>Ставлення:</i> – прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; – готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; – розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання.
7.	Ініціативність і підприємливість	<i>Уміння:</i> – аналізувати життєву ситуацію з певної позиції; – презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; – використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. <i>Ставлення:</i> – готовність брати відповідальність за себе та інших; – розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри.
8.	Соціальна та громадянська компетентності	<i>Уміння:</i> – толерантно відстоювати власну позицію в дискусії; – розрізняти маніпулятивні технології і протистояти їм; – аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; – уникати дискримінації інших у процесі спілкування; – критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту. <i>Ставлення:</i> – повага до різних поглядів, ідей, вірувань; – здатність співчувати, довіряти й викликати довіру; – поцінування людської гідності; – повага до закону та правових норм; – утвердження права кожного на власну думку.
9.	Обізнаність та самовираження у сфері культури	<i>Уміння:</i> – зіставляти специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва; – ідентифікувати себе як представника певної культури;

		– визначати роль і місце української культури у світовому контексті; – читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; – створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби. <i>Ставлення:</i> – поцінування набутоків інших культур, зацікавлення ними; – відкритість до міжкультурної комунікації; – потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним.
10.	Екологічна грамотність і здорове життя	<i>Уміння:</i> – ілюструвати екологічні проблеми прикладами з художніх творів; – бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; – розуміти переваги здорового способу життя. <i>Ставлення:</i> – усвідомлення людини як частини природи, незворотності покарання за зло, причинене довкіллю; – аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проєктів; – готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього.

Компетентнісна спрямованість навчання досягається шляхом уведення наскрізних змістових ліній.

Мета наскрізних ліній – «сфокусувати» увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою, усього педагогічного колективу на досягненні певної, життєво важливої для учня й суспільства мети, увиразнити ключові компетентності.

Для наскрізної лінії «**Екологічна безпека та сталий розвиток**» – це формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження довкілля й розвитку суспільства.

Метою наскрізної лінії «**Громадянська відповідальність**» є формування відповідальних членів громади й суспільства, які розуміють принципи й механізми його функціонування, а також важливість національної ініціативи; ґрунтується у своїй діяльності на культурні традиції і вектори розвитку держави.

Наскрізна лінія «**Здоров'я і безпека**» має сформувати учнів духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінними членами суспільства, здатних дотримуватися здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища.

Наскрізна лінія «**Підприємливість та фінансова грамотність**» забезпечить краще розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо); сприятиме розвитку лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Українська література як навчальний предмет має досить значний потенціал для реалізації наскрізних ліній:

«Екологічна безпека та сталий розвиток» (НЛ-1):

Уміння:

- наводити приклади з художніх творів, у яких порушені проблеми екологічної безпеки;
- формулювати зв'язне висловлювання про проблеми навколишнього середовища;
- дискутувати з цього приводу.

Ставлення:

- сприймання природи як цілісної системи;
- усвідомлення взаємозв'язку людини і природи;
- розуміння важливості екологічної безпеки;
- готовність долучитися до захисту навколишнього середовища.

«Громадянська відповідальність» (НЛ-2):

Уміння:

- наводити приклади з художніх творів, де герої проявляють активну громадянську позицію, висловлювати ставлення до порушених проблем;
- переконливо й толерантно відстоювати власні погляди в дискусії;
- працювати в парі, групі, брати на себе відповідальність у груповій роботі та виконувати доручену роль;
- ухвалювати спільні рішення.

Ставлення:

- відчуття себе членом спільноти;
- усвідомлення важливості активної громадянської позиції;
- готовність брати на себе відповідальність.

«Здоров'я і безпека» (НЛ-3):

Уміння:

- знаходити необхідну інформацію про здоров'я, критично оцінювати її;
- використовувати набуті знання і вміння для забезпечення власної безпеки й безпеки інших;
- наводити приклади з художніх творів, у яких порушено ці проблеми;
- діяти в ситуаціях, загрозливих для здоров'я.

Ставлення:

- усвідомлення власного здоров'я як цінності не лише особистої, а й суспільної;
- ведення здорового способу життя й пропаганда його;
- усвідомлення залежності і впливу власної поведінки на здоров'я і безпеку свою й оточення.

«Підприємливість та фінансова грамотність» (НЛ-4):

Уміння:

- наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;
- використовувати набуті знання і вміння з метою реалізації запланованих проєктів;

Ставлення:

- готовність проявляти ініціативу.

У навчальній програмі ці аспекти відображено в переліку очікуваних результатів із зазначенням тієї чи іншої ключової компетентності, наскрізної лінії (НЛ-1, НЛ-2, НЛ-3, НЛ-4).

Концептуальна структура програми, її змістове наповнення передбачають: забезпечення можливостей для формування предметної (читацької) і ключових компетентностей; урахування вікових особливостей учнів, психології сприйняття ними творів художньої літератури; особливості навчального процесу в профільній школі; право вибору (для вчителя і учня); особливості сучасного інформаційно-комунікативного простору; національних процесів державотворення; процесів глобалізації сучасного світу тощо. Художні твори для текстового розгляду дібрано за принципами: естетичних критеріїв, жанрово-тематичної розмаїтості, урахування вікової психології, осучаснення змістового матеріалу.

Курс української літератури в 10–11 класах рівня стандарту сформовано за **тематично-хронологічним** принципом, тобто запропоновано її системне вивчення, розпочате в 9-му класі, але за відповідними знаковими темами, у хронологічній послідовності. Це сприяє більшій можливості через естетико-літературознавчі категорії, поняття, залучаючи й біографію письменника, зацікавити учнів якісними художніми творами національного мистецтва, відповідно активізувати морально-етичний потенціал цих творів, потенціал ключових суспільно-ціннісних компетентностей, а також загалом змінити усталений, певною мірою застарілий імідж української літератури на цілісній карті світової літератури.

Українська література в 10–11 класах вивчається в жанрово-тематичному розмаїтті, із залученням біографій письменників у найпоказовіших, найцікавіших фрагментах. Особливий акцент зроблено на тих художніх творах, які сприяють зародженню у свідомості молоді людини якостей, що є носіями позитивної, життєствердної енергії. Адже в умовах національного державотворення актуалізуються пріоритет людини-гуманіста, людини-патріота, оптимістичні суспільні настрої, духовне здоров'я особистості, ці твори повинні приносити естетичне задоволення й давати стійке моральне опертя (оптимізм, життєствердність, спроможність долати труднощі, воля до перемоги, досягнення мети тощо), вчити самостійно, свідомо сприймати світ, критично оцінювати його. Однак це не має зводитися до абсолюту. Адже українська література – як будь-яке явище мистецтва – сприймається кожною людиною по-своєму, тому вплив того чи того твору на неї є непередбачуваним. Іноді негативний приклад із художнього твору може спрацювати позитивно, тобто сприяти моральному загартуванню. Наприклад, роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного в цьому контексті можна сприймати як роман-засторогу. Ключові компетентності якраз і передбачають підготовку молоді до подібних складнощів сучасного світу, які потрібно вчитися гідно долати (і на негативних прикладах також!).

При доборі художніх текстів для текстуального вивчення (їх позначено жирним шрифтом) було враховано, що програма з української літератури за своїм змістовим наповненням є своєрідним **шкільним канonom** у єдиній системі загальноприйнятої літературно-критичної оцінки того чи того художнього твору, постаті митця, його внеску в національну й світову духовні скарбниці. Цей шкільний канон водночас є первісною ланкою літературного канону нинішнього часу, він визначає національний простір української культури загалом, закладаючи у свідомості молоді людини певні культурно-ціннісні орієнтири, які неодмінно спрацюють у її майбутньому житті.

Програму структуровано за окремими тематичними розділами й підрозділами.

10 клас: «Реалістична українська проза», «Театр корифеїв», «Титан духу і думки»,

«Модерна українська проза», «Образне слово поетичного модернізму» («Загальнолюдське, національне, особисте»).

11 клас: «Розстріляне відродження» («Літературний авангард», «Поетичне самовираження», «Київські неокласики», «Прозове розмаїття», «Модерна драматургія»), «Перлини західноукраїнської літератури», «Під чужим небом», «Воєнне лихоліття», «Літературне шістдесятництво», «Митець і суспільство», «Стоїчна українська поезія», «Сучасна українська література».

У кожному з них увагу сконцентровано на знакових, водночас доступних для сприймання старшокласниками художніх творах, які потенційно можуть бути для них цікавими, актуальними для сучасного життя. Ці твори покликані формувати як стійкий інтерес до читання загалом, так і зацікавленість українською літературою, тим чи тим письменником зокрема.

У рубриці «**Зміст навчального матеріалу**» запропоновано необхідні вступні тези до кожного розділу чи підрозділу, коротку характеристику творчості письменника, анотації до творів, що враховують сучасні літературознавчі оцінки (у доступних для школярів межах); названо необхідні для предметного розгляду текстів нові теоретичні поняття. Однак ця рубрика є лише пропозицією, однією з найбільш компетентних сучасних версій оцінки письменника і його творчості, тому не повинна сприйматися догматично. Учитель пропонує лише один із варіантів, висловлює певні судження як зразок (своєрідний ключик розуміння) для учня, що заохочувало б його думати над твором, шукати власні відповіді та інтерпретації, учило б мислити самостійно. Програма не вимагає прийняття єдиної думки, єдиного прочитання тексту, навчальний матеріал повинен подаватися так, щоб спонукати учнів до власних оціночних висновків. Вони мають навчитися їх робити самостійно, так само, як і самостійно мислити, оцінювати, порівнювати, проводити аналогії з сучасним життям, власним досвідом тощо.

У програмі подано також стислі огляди літературного процесу в різні періоди розвитку української літератури. Але на них не виділено спеціальних годин, вони служать лише преамбулою до вивчення творчості письменників, тому вчитель на свій розсуд може обирати з них найголовніше.

Відомості з теорії літератури (**ТЛ**) про художні засоби, жанри, літературознавчі поняття тощо, необхідні під час розгляду художнього твору, учні мають засвоїти лише на початковому, доступному рівні. Програма зорієнтовує також учителів відійти від ідеологічного чи соціально заангажованого прочитання-аналізу художнього твору, від невинновданого критерію міметичності (тобто буквального сприйняття його як відображення реального факту історичної чи просторової дійсності), що зовсім не виключає потрібний історико-літературний і соціокультурний контексти до урізноманітнення його інтерпретування, тобто розуміння не лише згідно із задумом автора, а й із виявленням тих смислів, які твір набуває в процесі історичного функціонування; урахуванні значної ролі читача як співтворця тексту; пріоритетній ролі творчих підходів під час аналізу творів, тобто в руйнуванні усталених застарілих схем.

У старшій школі навчання української літератури відбувається у форматі загального **мистецького контексту (МК)**, у якому можна розглядати художній твір, а також **міжпредметних зв'язків (МЗ): українська мова, історія, зарубіжна література, інформатика та ін.** Це зроблено задля осучаснення змістового компоненту програми та актуалізації її компетентнісного підходу. **Ці рубрики є рекомендаційними.**

Навчання в 10 та 11 класах закінчується уроками: «**Література рідного краю**»,

«Узагальнення та систематизація вивченого», які дають широкий простір для вибору як учителя, так і учнів. Ознайомлення з літературою рідного краю відбувається впродовж року.

Варто звернути особливу увагу на те, що запропонована **кількість годин** на вивчення кожного розділу чи підрозділу є **орієнтовною**, учитель може її перерозподіляти на власний розсуд. **Резервний час** учитель може використовувати також довільно, зокрема для збільшення кількості годин на вивчення окремого твору, для уроків розвитку зв'язного мовлення, контрольного оцінювання, творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо).

Наприкінці програми для кожного класу подано **орієнтовні списки літератури** для додаткового (самостійного) читання.

Рубрика **«Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності»** містить перелік знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які передбачено сформувати в учнів під час вивчення певної теми, підтеми.

Особливу увагу звернімо на вимоги до «емоційно-ціннісного ставлення», власне, це є виховною метою навчання, своєрідним прогнозом тих морально-етичних цінностей, які формуватимуться в процесі вивчення художнього твору і які допомагатимуть йому повноцінно жити. Звісно, це лише гіпотетичний морально-емоційний результат, адже вплив мистецтва на людину індивідуальний, а тому може бути непередбачуваним. Однак цей цілеспрямовано запропонований емоційно-ціннісний прогноз значною мірою увиразнює навчання на уроках української літератури, у сучасних умовах глобалізаційних процесів, тенденцій дегуманізації тощо, робить його потужним націє- та людинотворчим чинником.

Загалом же демократичну орієнтацію Програми спрямовано на постійну творчу співпрацю, діалог учителя, учня з художнім твором, що дає широкий простір для самостійного сприйняття й осмислення літератури як явища мистецтва.

10 клас

Усього – 70 год. На тиждень – 2 год.

Текстуальне вивчення – 57 год.

Розвиток мовлення – 4 год.

Позакласне читання – 2 год.

Резервний час – 7 год.

Кількість ь годин (орієнтов-но)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
--	---	------------------------------------

5	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: характеризує в загальних рисах суспільно-культурні умови розвитку літератури 1870-1890 рр.; розповідає про письменника, називає його основні твори; коментує оцінку І.Франком творчого доробку І.Нечуя-Левицького; визначає жанр твору; коментує проблематику повісті; характеризує образи-персонажі, засоби їх зображення; порівнює образи дійових осіб; пояснює авторську позицію; виокремлює засоби комічного у творі, пояснює їхню роль. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями твору; висловлює власну думку про українську ментальність, національний характер, народну мораль і етику; застосовує набуті знання для порівняння творів української та зарубіжної літератур; зіставлення специфіки розкриття теми в різних видах мистецтва; визначає роль і місце української літератури у світовому контексті. Н.Л-2,3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення основних рис української ментальності, її значення для самопізнання й успішної реалізації в сучасному суспільстві.</i>	ВСТУП РЕАЛІСТИЧНА УКРАЇНСЬКА ПРОЗА Українська література другої половини XIX ст. у контексті розвитку тодішнього суспільства, культури, мистецтва. Новий етап національно-визвольного руху, культурно-просвітницька діяльність «громад». Періодичні видання. Розвиток реалізму, натуралізму, пізній романтизм. Тодішні поезія, драматургія. Особливості реалістичної прози. Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я» Життя і творчість письменника як новий імпульс української літератури («Колосальне всеобіймаюче око України» (І.Франко)). «Кайдашева сім'я» – соціально-побутова повість-хроніка. Реалізм твору, сучасна (вічна) актуальність проблеми батьків і дітей. Колоритні людські характери в повісті. Українська ментальність, гуманістичні традиції народного побуту й моралі. Ствердження цінностей національної етики засобами комічного. ТЛ: соціально-побутова повість, реалізм (поглиблено). Засоби змалювання комічного (поглиблено). МЗ: розвиток української культури наприкінці XIX ст. (<i>історія</i>). МК: «Вид на гору Спаса у Стеблеві» Ф.Різниченка. «Українська ніч» А.Куїнджі – улюблена картина, «Appassionata» Л.ван Бетховена – улюблена мелодія письменника. «Кайдашева сім'я» в постановці Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (Київ). Екранізація твору, ілюстрації до нього А.Базилевича. Малярські роботи Г.Курбе, В.Орловського, А.Куїнджі, С.Васильківського та ін.
5	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про життя прозаїка, його основні твори; розповідає про історію написання роману; коментує його сюжет (1,4 частини); характеризує головні образи-персонажі, зокрема Чіпки, пояснює його поведінку психологічними чинниками; визначає роль головних жіночих образів у творі, розкриває їх. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця:	Панас Мирний (П. Рудченко) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини) Основне про життєвий і творчий шлях. Загальна характеристика творчості. Перший український соціально-психологічний роман, свідчення його можливостей у художньому дослідженні дійсності. Співавторство з І.Біликом. Широта представлення народного життя. Шлях Ничипора Варениченка: від правдошукацтва до розбійництва. Жіночі образи, ствердження народних поглядів на духовне здоров'я людини.

	порівнює роман із «Кайдашевою сім'єю» І.Нечуя-Левицького; знаходить спільне та відмінне в художній манері прозаїків; коментує власне розуміння понять честі, справедливості, людської гідності й можливі способи їхнього ствердження; переконливо й толерантно висловлює власні судження про ці поняття. НЛ-2,3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення значення правильності життєвого вибору для становлення й ствердження людини.</i>	ТЛ: соціально-психологічний роман. МЗ: соціально-економічне становище в Україні 1870-х років (<i>історія</i>). МК: «Кайдашева сім'я» І.Нечуя-Левицького; «Повія» Панаса Мирного; «Воскресіння» Л.Толстого.
4	Предметні компетентності Учень / учениця: розповідає про історію виникнення «театру корифеїв», його склад, популярність; називає авторів творів, написаних для професійного українського театру; знає про першу народну артистку України (УСРР). Ключові компетентності Учень / учениця: розуміє специфіку виразальних засобів театального мистецтва. НЛ-2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Прищеплення любові до театру, розвиток уміння цінувати красу й художню досконалість драматичного мистецтва. Виховання відчуття гордості за «театр корифеїв», що зіграв важливу роль у формуванні національної самосвідомості народу.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: знає основне з життєвого і творчого шляху драматурга; розуміє причини просвітницьких ідейних пріоритетів світогляду письменника; визначає жанр драматичного твору; знає зміст п'єси «Мартин Боруля»; розповідає про історичну основу твору; характеризує головного героя; розуміє причини його особистої драми; дає характеристику іншим персонажам; визначає головний конфлікт твору; розкриває значення творчості І.Карпенка-Карого для розвитку української драматургії. Ключові компетентності	«ТЕАТР КОРИФЕЇВ» Розвиток драматургії: соціально-побутові та історичні драми й комедії М.Старицького, М.Кропивницького, Панаса Мирного та ін. Від аматорських гуртків до професійного «театру корифеїв», що став «школою життя» (І.Франко). Перші театральні трупі М.Кропивницького та М.Старицького. Родина Тобілевичів та український театр. Популярність «театру корифеїв» в Україні та за її межами. Перша народна артистка України Марія Заньковецька. Іван Карпенко-Карий (І. Тобілевич) «Мартин Боруля» Основне про життєвий і творчий шлях митця, світогляд, багатогранність діяльності. Жанрова різноманітність творів. І. Карпенко-Карий і «театр корифеїв». Драматургічне новаторство письменника. Комедія «Мартин Боруля», її сценічна історія. Дворянство як міф про краще життя. Підміна особистісних етичних цінностей (чесності, порядності, працелюбства) станомою приналежністю. Психологічна переконливість розкриття образу Мартин Борулі. Значення творчості І. Карпенка-Карого. ТЛ: комедія. МЗ: розвиток театального мистецтва в Україні

	Учень / учениця: визначає проблеми, порушені у творі, розуміє їх актуальність для сучасного життя; висловлює судження про духовні й матеріальні цінності; застосовує набуті знання для порівняльного аналізу творів української та зарубіжної літератур; розуміє специфіку виражальних засобів театрального мистецтва. НЛ-2,4 Емоційно-ціннісне ставлення Усвідомлення думки, що життєва позиція кожного важлива для всього суспільства. Усвідомлення можливих негативних наслідків компромісних рішень (компроміс переконань – шлях до зради).	наприкінці XIX ст. (історія). МК: хорова композиція «Вечорниці» П.Ніщинського, опери «Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемовського, «Тарас Бульба» М.Лисенка. «Міщанин-шляхтич» Ж.-Б. Мольєра. Фільм-вистава «Мартин Боруля» (1953; реж. Г.Юра). «Сто тисяч» у постановці Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (Київ).
10	Предметні компетентності Учень / учениця: знає біографію І. Франка, основні царини його громадсько-політичної, наукової, мистецької, перекладацької діяльності, розуміє її значення в історії української літератури; висловлює власне ставлення до І.Франка як багатогранної особистості. Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про проблему вибору людини у вирішальній ситуації, потребу вчитися впродовж життя для формування себе як багатогранної особистості. НЛ-1,2,4 Емоційно-ціннісне ставлення Формування на прикладі життя І.Франка ціннісного переконання про можливість досягнення силою духу світових вершин інтелекту.	ТИТАН ДУХУ І ДУМКИ Іван Франко «Гімн» («Замість пролога»), «Сікстинська мадонна», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...», «Легенда про вічне життя», *«Мойсей», «Сойчине крило» Письменник, учений, громадський діяч. Багатогранність діяльності, її вплив на культурний і політичний розвиток України. Франко-перекладач, публіцист. Значення творчості для розвитку української літератури, у пробудженні національної свідомості. Творчість І. Франка в музиці. МЗ: Україна наприкінці XIX – на поч. XX ст. (історія). МК: музика М.Лисенка, С.Людкевича, Б.Лятошинського, А.Кос-Анатольського та ін. до творів І.Франка. Переклади І.Франком творів давньогрецьких поетів, Дж.Мільтона, Д.Байрона, Й.Гете, Г.Гейне, В.Гюго, А.Міцкевича та ін.
	Предметні компетентності Учень / учениця: знає композицію збірки «З вершин і низин»; пояснює назви основних віршів; розуміє ключові смисли, закладені в поезіях; характеризує образ «вічного революціонера»; аналізує поетичні тексти; висловлює власну думку про актуальність поезії І. Франка для сучасності. Ключові компетентності Учень / учениця:	Лірика збірки «З вершин і низин». Загальне уявлення про композицію збірки. Творчість великих майстрів Відродження; символ вічної жіночності, материнства, краси; суперечки про роль краси і користі («Сікстинська мадонна»). Франкова концепція поступу людства, вираження незламного оптимізму («Гімн» («Замість пролога»)). МК: «Іван Франко» І.Труша; ілюстрації А.Базилевича; «Сікстинська мадонна» С.Рафаеля; гімн «Вічний революціонер» (1899)

розрізняє засоби художнього вираження в поезіях; пояснює роль уживання художніх засобів; дискутує з приводу порушених у віршах проблем; толерантно відстоює власну позицію. НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення позитивного впливу поезії на людину. Формування переконання, що за будь-яких обставин необхідно залишатися з народом, його цінностями.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: розповідає про зб. «Зів'яле листя»; виразно й осмислено читає твори, аналізує їх; визначає й коментує засоби художнього вираження; знає і пояснює відмінність між громадянською та інтимною лірикою. Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про важливість кохання в житті людини; порівнює специфіку виражальних засобів у поезії і музиці в розкритті інтимних мотивів; аналізує сучасні інтерпретації інтимної лірики І. Франка в музичних композиціях. Вивчає напам'ять: 1 поезію (на вибір). НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення того, що кохання – найвеличніше з почуттів, яке надихає людину на шляхетні вчинки.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: знає філософську поезію І. Франка; пояснює провідні мотиви в «Легенді про вічне життя»; розуміє значення слова «легенда», подвійну природу дару; аналізує текст; визначає проблеми й підтекст твору; пояснює алюзію на Олександра Македонського; характеризує сутність дарунку богів; висловлює власну думку про те, чому він став неприйнятним для людей. Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює власні міркування про вчинки й характер героїв, наскільки	М.Лисенка. Поетична збірка «Зів'яле листя», загальне уявлення про її композицію. «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...» Місце любовної теми у творчості І.Франка. Життєві імпульси появи творів (автобіографічність). Широка емоційна гама почуттів ліричного героя, ствердження невмирущості почуттів, ідеалу кохання. МК: цикли любовної лірики Овідія, Катулла, Данте, Ф.Петрарки, А.Міцкевича. Ілюстрації до зб. «Зів'яле листя» А. Чебикіна. Пісні на слова І.Франка в сучасному виконанні. Філософська поезія. Змістовий зв'язок «Легенди про вічне життя» з поезією збірки «Зів'яле листя». Драматизм людських стосунків, роздуми про взаємність кохання.
--	---

	праведними й чистими є їхні помисли під час передаровування; аналізує та інтерпретує твір в аспекті загальнолюдських цінностей. НЛ-1,2, 3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення відповідального ставлення до життя. Осмислення негативної ролі лицемірства в житті сучасної людини.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: знає місце поеми *«Мойсей» у творчому доробку І. Франка; пояснює поняття «філософська поезія», «терцини», «гімн», «сонет»; розуміє специфіку сюжетних ліній, найнапруженіші моменти поеми; характеризує алегоричність образу Мойсея; аналізує засоби художнього вираження в тексті; висловлює власну позицію щодо ролі провідника нації в долі народу та міркує про майбутнє. Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює судження про те, як виховувати в собі риси відповідальності, мужності; як спрогнозувати можливі наслідки діяльності; зіставляє специфіку розкриття мотиву шукань землі обітваної в Біблії та художній літературі; шукає інформацію про українських письменників, які переосмислювали образ Мойсея; бере участь у дискусії щодо проблеми безвідповідальності в житті людини; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі й музиці. НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення ролі кожного в історичному процесі, здатності брати на себе відповідальність за Батьківщину в її складні періоди.</i>	Поема *«Мойсей» – один із вершинних творів І.Франка. Проблематика твору: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник, пробудження національної свідомості, історичної пам'яті. Пролог до поеми – заповіт українському народові. ТЛ: філософська поезія, терцини, гімн, сонет. МК: скульптура «Мойсей» Мікеланджело як поштовх до написання поеми. Опері «Мойсей» та «Назон» А.Тенберга, «Мойсей» (за І.Франком) М.Скорика. Повість «Авірон» Г.Хоткевича.
	Предметні компетентності Учень / учениця: знає про І.Франка як прозаїка; пояснює композицію та сюжет новели «Сойчине крило»; розуміє морально-етичні проблеми, порушені у творі; характеризує його модерністську специфіку; аналізує	Проза І. Франка (ідеї, проблеми). Художні шукання прозаїка. Франко й український модернізм. Новела «Сойчине крило» – жіноча доля в новітній інтерпретації. Образ героя-адресата – уособлення боротьби між «естетикою» і «живим чоловіком». Гуманізм новели. Роль І.Франка в розвитку драматургії й театру

	засоби художнього увиразнення; висловлює власну думку про актуальність творчості І. Франка для ХХІ ст. Ключові компетентності Учень / учениця: пояснює важливий моральний урок, який продемонстрували герої власним учинком; висловлює судження про кохання, яке долає час, про вірність, справедливість; швидко й ефективно шукає інформацію, використовуючи різні джерела. НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення неминучості перемоги добра над злом. Шанобливе ставлення до творчості І.Франка. Усвідомлення його внеску у світову культуру.</i>	(«Украдене щастя»). Значення творчості І.Франка, її актуальність. ТЛ: поняття про модернізм. МЗ: навички ІТ (<i>інформатика</i>); мовні особливості творів (<i>українська мова</i>). МК: фільм «Великі українці. Іван Франко» (2008; реж. Софія Чемерис; ведучий С. Вакарчук).
6	Предметні компетентності Учень / учениця: має загальне уявлення про модерністські тенденції в українській літературі 1910-х років; про імпресіонізм у літературі та образотворчому мистецтві; знає основні події життєвого і творчого шляху письменника; уміє розпізнавати й аналізувати новелістичний твір; визначає проблематику «Intermezzo»; пояснює глибокий психологізм новели, особливості її композиції; аналізує імпресіоністичну поетику (роль пейзажу, звукових образів, світлотіні); пояснює символічні образи, ускладнені метафори; розкриває образотворчі засоби (внутрішній монолог, прийом контрасту); знає зміст повісті «Тіні забутих предків»; уміє пояснювати образи й символи твору; аналізує образи Марічки та Івана, розкриває пантеїзм світобачення героїв, виражений через побут, звичаї, обряди, почуття, мораль; уміє показати протиставлення реалій життя внутрішньому світові душевно багатих натур; пояснює роль образу природи у творі; характеризує мовний колорит повісті. Ключові компетентності Учень / учениця:	МОДЕРНА УКРАЇНЬСЬКА ПРОЗА Особистісні чинники у світогляді людини на рубежі віків. Посилення зв'язку з культурою Європи, активні націотворчі процеси. Основні риси українського прозового модернізму (О.Кобилянська, М.Коцюбинський, В.Стефаник, В.Винниченко). «Нова школа» у прозі. Михайло Коцюбинський «Intermezzo», «Тіні забутих предків» Життя і творчість, гуманізм світогляду. Жанр новели у творчості М. Коцюбинського. Еволюція художньої свідомості: від просвітницьких орієнтацій і реалізму до модернізму. Значення стильового новаторства М. Коцюбинського для української літератури. Психологічна новела «Intermezzo» з жанровими ознаками «поезії у прозі». Автобіографічна основа. Проблеми душевної рівноваги, повноцінного життя, специфіки творчого процесу. Психологічно переконливе розкриття внутрішнього стану людини. Символічні образи, ускладнена метафора. Поетика імпресіонізму. МК: «Intermezzo» М.Скорика. Малярство художників-імпресіоністів П.Сезанна, К.Моне, К.Піссаро, О.Ренуара, М.Бурачека («Овини»). «Портрет Михайла Коцюбинського» М.Жука. Повість «Тіні забутих предків». Трагічна доля Івана й Марічки як наслідок суперечності між мрією та дійсністю. Світ людини у зв'язку зі світом природи. Фольклорне тло твору. Образи й символи повісті. Образи

	уміє знаходити й систематизувати інформацію з різних джерел для виконання навчальних завдань; ставиться толерантно до інших культур; береже природу й шанує людей, відчуває відповідальність за майбутнє свого народу; уміє пов'язувати події художнього твору з реальним життям і робити висновки; аналізує культуру рідного краю в контексті культурних особливостей різних регіонів України; порівнює особливості імпресіонізму в художній літературі та образотворчому мистецтві. НЛ-1, 2, 3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення гуманізму як основи світоглядних переконань розвиненої особистості, оптимізму і життєствердження як важливих духовних цінностей буття. Усвідомлення краси природи, її благотворного впливу на людину.</i>	Івана та Марічки як втілення романтичної ідеї незнищенності кохання. ТЛ: психологічна новела, «поезія в прозі», імпресіонізм. МЗ: особливості мови персонажів (<i>українська мова</i>); навички ІТ (<i>інформатика</i>); Дж.Джойс і література «потoku свідомості» (<i>зарубіжна література</i>). МК: фільм «Тіні забутих предків» (1964; реж. С.Параджанов). «Трембітарі» І.Труша. Ілюстрації Г.Якутовича до твору. «Ромео і Джульєтта» В.Шекспіра.
4	Предметні компетентності Учень / учениця: знає основні віхи життєвого і творчого шляху О.Кобилянської; дає загальну характеристику творчості письменниці; аналізує новели, зосереджуючи увагу на створенні образів нових жінок-інтелектуалок; характеризує образи в їхньому порівнянні. Ключові компетентності Учень / учениця: логічно висловлює власні думки, дає оцінку героїням, використовуючи навички критичного мислення; виявляє лідерські якості за аналогією до героїнь художніх творів, бере на себе відповідальність за прийняття рішення; уміє визначати ситуації, у яких людина потребує підтримки, володіє засобами їх надання; на прикладі головних героїв твору шукає оптимальні шляхи вирішення життєвих проблем; висловлює власні судження про творчість Ф.Шопена; порівнює власні враження із впливом його музики на героїв. НЛ - 2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення	Ольга Кобилянська «Impromptu phantasie», «Valse melancolique» Життя і творчість. Формування світогляду письменниці (вплив європейської культури, українського феміністичного руху). Її проза – зразок раннього українського модернізму. Жанрові особливості, провідні теми та ідеї. Краса вільної душі, аристократизм духу як провідні мотиви новел «Impromptu phantasie», «Valse melancolique». Автобіографізм «Impromptu phantasie» («Фантазія-експромт»). Становлення особистості, цілеспрямованої й цілісної натури. Образ ліричної героїні новели-роздуму. Образи нових жінок-інтелектуалок: талановитої піаністки Софії, аристократичної Марти, пристрасної і вольової художниці Ганнусі у «Valse melancolique» («Меланхолійний вальс»). Роль образу мелодії вальсу у відтворенні внутрішнього світу героїнь. Глибокий психологізм твору як новаторство О. Кобилянської. МЗ: феміністичний рух наприкінці ХІХ ст. (<i>історія</i>), особливості мовлення персонажів (<i>українська мова</i>). МК: «Музика» О.Новаківського; фортепіанні твори Ф.Шопена.

	<i>Усвідомлення рівності жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя як необхідна умова розв'язання актуальних політичних, соціально-культурних та психологічних проблем.</i>	
3	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основні віхи життєвого і творчого шляху письменника; коментує зміст новели «Камінний хрест» як модерністського твору; пояснює сюжетно-композиційні особливості, емоційно напружений драматизм ситуації; характеризує образ головного героя Івана Дідуха; розкриває історичну основу новели; пояснює багатозначність символіки камінного хреста, горба, прізвища головного героя. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями в житті героїв твору; аналізує життєву ситуацію з певної позиції. НЛ-2,3,4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Усвідомлення нерозривної єдності людини з рідною землею.	Василь Стефаник «Камінний хрест» Життя і творчість. Новаторство письменника. «Камінний хрест» – психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору. Сюжетно-композиційні особливості. Трагічна подія – композиційний центр новел Стефаника. Драматизм конфлікту, емоційна загостреність зображуваного. Багатозначність символічних образів. Камінний хрест – уособлення долі людини. Ідея нерозривної єдності Івана Дідуха з рідною землею. Останній танець Івана Дідуха перед від'їздом із села як символ трагізму прощання з рідним краєм. ТЛ: експресіонізм. МЗ: еміграція українців за кордон наприкінці XIX – поч. XX ст. (історія); особливості покутського діалекту (українська мова). МК: віршовий цикл «До Бразилії» І.Франка. «Крик» Е.Мунка. «Портрет Василя Стефаника» М.Жука. «Несіння хреста» В. Кравцевича. Сонати, симфонії Л. ван Бетховена, які любив В.Стефаник. Екранізація твору (реж. Л.Осика).
3	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основні події життєвого і творчого шляху письменника, про його громадську та політичну діяльність; знає зміст, тематику й проблематику новели «Момент»; розкриває філософський підтекст твору; характеризує образ панни, роль героя-оповідача; аргументовано передає власні роздуми про миттєве й вічне, сенс життя, щастя людини; розкриває імпресіоністичну поетику твору; висловлює свої судження про актуальність для нашого часу порушених письменником проблем, аргументує їх прикладами з тексту; уміє означити місце В.Винниченка в українській літературі. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця:	Володимир Винниченко «Момент» Життя і творчість, громадська і політична діяльність. Винниченко-художник. Прозові й драматичні твори. Перший український науково-фантастичний роман «Сонячна машина», його популярність у 1920-ті роки. Успіх п'єс В.Винниченка на світовій сцені. Поєднання в новелі «Момент» реалістичного змалювання дійсності та філософського підтексту (плинність життя, щастя людини, мить – частинка вічності тощо). Образ панни (Мусі) – утілення ідеї вічної жіночності, краси. Імпресіонізм новели. Значення літературно-художньої спадщини В.Винниченка. МЗ: національно-визвольні змагання початку 1920-х років (історія). МК: західноєвропейський модернізм. Малярські роботи В.Винниченка, К.Моне, О.Мурашка, М.Глушенка. Екранізація творів В.Винниченка.

	проявляє активність, ініціативність в особистому чи/та суспільному житті; прагне бути рішучим/рішучою в реалізації особистісних і суспільних цілей; здатний/здатна виявляти свої почуття, керувати ними; розуміє почуття інших людей; уміє пов'язувати події художнього твору з реальним життям і робити висновки; логічно висловлює власні думки; дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення. НЛ – 2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення художнього слова як увічненого для поколінь досвіду життя людини, її думок, переживань.</i>	
8	Предметні компетентності Учень / учениця: знає основне з життя і творчості письменниці; розкриває мотиви віршів; характеризує композиційні й ритмомелодичні особливості, образи-символи, алегоричні образи; визначає основні проблеми, порушені в «Лісовій пісні»; розкриває фольклорну основу; характеризує образи; порівнює образи Мавки й Килини; уміє показати на прикладах з тексту духовну бідність Килини й матері Лукаша, їхню меркантильність, байдужість до краси, природи, мистецтва; розкриває красу глибокого почуття, антигуманність меркантильності та користолюбства; висловлює власні судження про життя і творчість Лесі Українки. Вивчає напам'ять: «Contra spem spero!». Ключові компетентності Учень / учениця: уміє знаходити та систематизувати інформацію з різних джерел для виконання навчальних завдань; усвідомлює значення етичних норм в особистому та суспільному житті, прагне їх дотримуватися; уміє пов'язувати події художнього твору з реальним життям і робити висновки; логічно висловлює власні думки; дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення;	ОБРАЗНЕ СЛОВО ПОЕТИЧНОГО МОДЕРНІЗМУ Альманах «З-над хмар і з долин», угруповання «Молода муза» – зв'язок із зарубіжною літературою, «нова» драма на межі століть. ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКЕ, НАЦІОНАЛЬНЕ, ОСОБИСТЕ Леся Українка (Лариса Косач) «Contra spem spero!», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Мріє, не зрадь», «Стояла я і слухала весну...», «Лісова пісня» Життєвий і творчий шлях. Драматична спадщина. Роль родини, культурного оточення й самоосвіти у формуванні світобачення письменниці. Збірка поезій «На крилах пісень», її висока оцінка І.Франком. Основні цикли поезій. Неоромантизм як основа естетичної позиції Лесі Українки. «Contra spem spero!» як світоглядна декларація сильної, вольової особистості. Символічність, романтичні образи, образотворчий прийом контрасту. Призначення поета й поезії, мужність ліричної героїні, автобіографічні мотиви («Слово, чому ти не твердая криця...»). Відданість своїм мріям, наполегливе прагнення до мети («Мріє, не зрадь»). Зображення повені людських почуттів у вірші «Стояла я і слухала весну...» Драма-феєрія «Лісова пісня». Фольклорно-міфологічна основа. Символічність образів Мавки і дядька Лева – уособлення духовності і краси. Мати Лукаша й Килина – антиподи головній героїні Мавці. Симбіоз високої духовності і буденного прагматизму в образі Лукаша. Природа і людина у творі. Неоромантичне

	критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі. НЛ-1,2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Виховання поваги до життя-подвигу славетної українки. Переконавання, що за будь-яких обставин потрібно зберігати стоїцизм духу. Усвідомлення духовної цінності неоромантичного світогляду. Розуміння того, що любити «слово у вірші» – могутній засіб впливу на духовність, інтелект людини. Розвиток естетичного смаку. Усвідомлення кохання як життєствердного почуття, творчої сили, що стимулює духовне піднесення, збагачення, розквіт людини. Уміння бачити переваги високої духовності над буденністю.</i>	ствердження духовної сутності людини, її творчих можливостей. Конфлікт між буденним життям і високими пориваннями особистості, дійсністю і мрією. Почуття кохання Мавки й Лукаша як розквіт творчих сил людини. Художні особливості драми-феєрії. ТЛ: неоромантизм, драма-феєрія. МЗ: навички ІТ (<i>інформатика</i>); особливості мовлення персонажів (<i>українська мова</i>). МК: «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського. Музика П.Чайковського, Ф.Шопена, Т.Шумана, Л.Бетховена – улюблених композиторів Лесі Українки. Живопис І.Айвазовського, О.Мурашка, який любила Леся Українка. Ілюстрації до «Лісової пісні» С.Караффи-Корбут. Фільми «Лісова пісня. Мавка» (1981; реж. Ю.Ілленко), «Іду до тебе» (1971; реж. М.Мащенко).
2	Предметні компетентності Учень / учениця: знає основне про творчу біографію М. Вороного, маніфест символістів; розуміє природу символу в поезіях; характеризує специфіку символістської дійсності; аналізує основні мотиви у віршах М. Вороного; висловлює власну думку про природу й мистецтво; визначає жанр твору, ключові риси символістської поезиї; пояснює смислову і настроєву значущість зорових, кольорових, тактильних образів. Ключові компетентності Учень / учениця: знаходить потрібну інформацію; творчо використовує довідкові матеріали, словники для поглиблення знань про символізм у літературі й мистецтві; сприймає і розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку, естетичної розвиненості людини. Вивчає напам'ять: «Блакитна Панна». НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Поцінування краси поетичного слова, його здатності об'єднувати людей</i>	Микола Вороний «Блакитна Панна», «Інфанта» Коротко про життя і творчість, багатогранну діяльність митця. М. Вороний – ідеолог модернізації української літератури. Естетична програма митця, націленість на модерністські течії в новій літературі. Його творчість – перша декларація ідей і форм символізму. Єдність краси природи і мистецтва, образотворчі засоби в поезії («Блакитна Панна»). Узагальнено-ідеалізований жіночий образ як сюжетний центр символістського твору. Мотив самотності людини. Згадка про революцію як данина естетиці доби соціальних перетворень («Інфанта»). ТЛ: символізм. МЗ: розвиток культури, мистецтва наприкінці ХІХ – на поч. ХХ ст. (<i>історія</i>); навички ІТ (<i>інформатика</i>). МК: вплив французького й російського символізмів на творчість М.Вороного. «Портрет Миколи Вороного» М.Жука. «Рай», «Соната» М.Чюрльоніса.

	роздумами над вічними проблемами життя.	
3	Предметні компетентності Учень / учениця: знає основне із творчої біографії О.Олеся; розуміє природу символів у його творчості, важливість мови для формування власної ідентичності; аналізує основні мотиви у творчості; розмірковує, чому герої не здатні дійти до омріяного, що заважає подолати земні перешкоди на шляху до щастя; висловлює власну думку про природу людини, її внутрішні боріння й роздвоєність; визначає жанр твору, ключові ознаки символістської поетики. Ключові компетентності Учень / учениця: усвідомлює важливість гармонійного розвитку особистості для самореалізації; дискутує з проблеми збереження мови; презентує власні ідеї щодо розв'язання питань, порушених у творах; порівнює особливості розкриття мотивів творів О.Олеся в літературі, музиці, образотворчому мистецтві. Вивчає напам'ять: «Чари ночі». НЛ-1,2,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Розуміння, що свобода і незалежність особистості є обов'язковою умовою творчості митця. Усвідомлення того, що любов до рідного краю – джерело творчої наснаги. Усвідомлення мрії як прагнення людини жити краще, спонуки до активної діяльності. Осмислення благородства вчинків, які здійснюються заради щастя людей.</i>	Олександр Олесь (О. Кандиба) «З журбою радість обнялась...», «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...», *«По дорозі в казку» Коротко про життя і творчість, світоглядні переконання митця. Неоромантичні, символістські тенденції у творчості («З журбою радість обнялась...»). «Чари ночі» – перлина інтимної лірики української поезії. Мотив краси кохання й молодості, філософські роздуми про гармонію людини і природи. Музичність, звукова виразність поезій. Майстерність у відтворенні настрою, емоцій. Експресивне висловлювання патріотичних почуттів («О слово рідне! Орле скутий!...»). Драматичний етюд *«По дорозі в казку». Дорога в казку – символ духовних поривань до кращого життя. Маса, гурт людей і їх провідник. Лідер – сильна особистість. Трагічна суперечність між мрією, духовністю й жорстокістю. ТЛ: *драматичний етюд. МЗ: символізм у зарубіжній літературі (<i>зарубіжна література</i>). МК: Шевченківські мотиви в поезії О.Олеся, перегуки з творчістю І.Франка. Пісні на слова О.Олеся в сучасному виконанні (М.Бурлаки, О.Короля, гурту «Кому вниз»). Ілюстрації В.Чебаника до зб. «Чари ночі».
2	Предметні компетентності Учень / учениця: знає про письменників-земляків, їхні твори; розуміє їхній зміст, самостійно характеризує їх; дає оцінку; висловлює власні судження. Ключові компетентності Учень / учениця: усвідомлює роль читання для	Література рідного краю Ознайомлення з художніми творами митців рідного краю (відповідно до вікових зацікавлень десятикласників). МЗ: навички ІТ (<i>інформатика</i>).

	власного зростання впродовж життя; застосовує цифрові технології для пошуку необхідної інформації; знає електронні сайти українських бібліотек, використовує їх у процесі навчання й читання художньої літератури; створює електронну продукцію (презентації, буктрейлери тощо) для популяризації улюблених книжок. НЛ-2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Виховання шанобливого ставлення до митців свого краю як до особливо обдарованих людей, співців рідної землі.</i>	
2	Предметні компетентності Учень / учениця: характеризує вивчений період української літератури, ураховуючи ідейно-художні особливості найпоказовіших творів; висловлює власні судження про них; пояснює їхню актуальність. Ключові компетентності Учень / учениця: аналізує життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; бере участь у дискусії довкола питань розвитку української літератури XIX ст.; узагальнює отриману інформацію. НЛ-1,2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення того, що власна думка і власна позиція важливі для життя людини, її успішної реалізації.</i>	Узагальнення та систематизація вивченого Бесіда про вивчені твори української літератури. Обмін думками про знакові для свого часу твори, актуальних нині.

Д л я д о д а т к о в о г о (с а м о с т і й н о г о) ч и т а н н я

І.Нечуй-Левицький. «Дві московки», «Микола Джеря», «Хмари», «Над Чорним морем».
Панас Мирний. «Лихі люди», «Повія».
І.Карпенко-Карий. «Хазяїн», «Сава Чалий», «Наймичка».
С.Тобілевич. «Мої стежки і зустрічі»
Б.Грінченко. «Каторжна»
М.Старицький. Поезії, «Молодість Мазепи», «Кармелюк», «Богдан Хмельницький», «Талан», «Облога Буші»
І.Франко. «Перехресні стежки», «Для домашнього вогнища», «Терен у нозі», «Украдене щастя»
Р.Горак. «Тричі мені являлася любов» (І. Франко).
М.Коцюбинський. «Сміх», «Сон», «Дебют», «Хвала життю», «На острові», «Під мінаретами».
«Михайло Коцюбинський. Листи до Олександри Аплаксіної».
Барбара Редінг. «Безумці. З історії кохання Михайла Коцюбинського та Олександри Аплаксіної»
О.Кобилянська. «Людина», «Царівна», «Некультурна», «Битва», «У неділю рано зілля копала», «Земля», зб. «Огрівай, сонце...». Щоденники, листи, спогади про письменницю.

В.Врублевська. «Шарітка з Рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську», «Соломія Крушельницька».

В.Стефаник. «Новина», «Марія», «Катруся», «Святий вечір».

Р. Горак. «Кров на чорній ріллі» (В. Стефаник).

С. Процюк. «Троянда ритуального болю. Роман про Василя Стефаника».

Леся Українка. Поезії, «Кассандра», «Одержима», «Бояриня».

М.Вороний. Поезії.

Олександр Олесь. Поезії.

В.Винниченко. «Раб краси», «Чорна Пантера і Білий Ведмідь», «Сонячна машина», «Записки кирпатого Мефістофеля».

«Володимир Винниченко – Розалія Ліфшиць: епістолярний діалог (1911–1918 роки)».

С.Процюк. «Маски опадають повільно. Роман про Володимира Винниченка».

Я.Щоголев. Поезії.

В.Самійленко. Поезії.

П.Карманський. Поезії.

В.Пачовський. Поезії.

С.Васильченко. Зб. «Мужицький ангел».

С.Черкасенко. «Казка старого млина».

Г.Хоткевич. «Авірон», «Камінна душа».

С. Процюк. «Чорне яблуко» (А. Тесленко).

Р.Іваничук. «Шрами на скалі».

Н.Бічуя. «Біла вілла».

Ці твори сучасної л-ри для 10-11 класів

Бердник О. «Зоряний Корсар», «Чаша Амріти».

Дев'ятко Н. «Злато Сонця, синь Води».

Бердт В. «Мій друг Юрко Циркуль та інші».

Вдовенко С. «Сни червоної гори».

Гридін С. «Не такий».

Зубченко О. «Перемагаючи долю».

Матіяш Дзвінка «День Сніговика».

Савченко В. «Монолог над безоднею», «Під знаком цвіркуна».

Сайко О. «Кав'ярня на розі».

Шило Т. «Літак в небі».

11 КЛАС

Усього – 70 год. На тиждень – 2 год.

Текстуальне вивчення – 57 год.

Розвиток мовлення – 4 год.

Позакласне читання – 2 год.

Резервний час – 6 год.

Години (орієнто вно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про історичні та суспільні умови розвитку літератури в XX ст., основні напрями, стильове розмаїття мистецтва 1920-х років; пригадує імена і твори письменників XX ст., що вивчалися раніше; називає основні літературні організації, угруповання 1920-х років; знає і розповідає про масові репресії письменників у 1930-ті роки, втручання влади в мистецький процес; пояснює поняття «розстріляного відродження». <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: аргументовано й грамотно висловлює власну думку щодо суспільно-історичних умов розвитку української літератури XX ст.; визначає роль і місце української культури у світовому контексті. НЛ-2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Розвиток допитливості, уміння шукати необхідну інформацію. <u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: Розуміє новаторський, пошуковий характер авангардних експериментів поезії 1920-х років; розповідає про них; уміє виокремлювати основні мотиви, головну думку, характеризувати настрій, ритм поезій; пояснює терміни «авангард», «футуризм», «урбанізм», значення творчості М.Семенка для розвитку української поезії. <u>Ключові компетентності</u>	ВСТУП «РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ» Українська література XX ст. як новий етап в історії національної культури. Суспільно-історичні умови розвитку, основні стильові напрями (модернізм, соцреалізм, постмодернізм). Митець і влада, свобода творчості. Стильове розмаїття мистецтва 1920-х років. Поняття «розстріляне відродження», домінування соцреалістичної естетики в 1930-ті роки. ТЛ: «розстріляне відродження». МЗ: Україна пореволюційна, складне економічне становище, розвиток культури, мистецтва (<i>історія</i>). МК: український живопис, зарубіжна література 1910-1930 рр.; документальний фільм «Червоний ренесанс» (2005; реж. В.Шкурін, О.Фролов). ЛІТЕРАТУРНИЙ АВАНГАРД (оглядово) Авангардні тенденції в українській літературі 1920-х років. Поет-футурист М.Семенко – сміливий експериментатор. Урбаністичні мотиви його лірики, їхня змістова новизна, ламання класичної форми («Бажання», «Місто», «Запрошення»). ТЛ: авангард, футуризм, урбанізм. МЗ: розвиток українських міст у 1910-х роках (<i>історія</i>). МК: український малярський авангард,

	Учень / учениця: зiставляє специфіку авангардних тенденцій у літературі, музиці, образотворчому мистецтві, скульптурі; розвиває креативне мислення. НЛ-2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення різноманітності й багатоплановості самовираження власного «Я».</i>	футуризм; авангардна українська музика (Б.Лятошинський, С.Туркевич-Лукіянович, К.Шипович та ін.); «Карусель П'єро» О.Архипенка (<i>скульптура</i>). Італійський і російський поетичні футуризми. М.Семенко–скрипаль.
4	Предметні компетентності Учень / учениця: розуміє й пояснює основні тенденції української поезії 1920-х років, її «вітаїстичність»; називає провідних поетів 1920-х років; аналізує поезію; знає і розповідає про трагізм творчої долі П.Тичини; називає його ранні збірки; характеризує основні мотиви і стилеві тенденції ранньої творчості; аналізує поезії, виокремлює ознаки індивідуального стилю. Ключові компетентності Учень / учениця: дає власну оцінку творчості П.Тичини; зiставляє специфіку розкриття творчості митця в різних видах мистецтва; шукає інформацію, використовуючи різні джерела. Вивчає напам'ять: 1 поезію(на вибір). НЛ-2,3 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Розвиток естетичного смаку, культури образного бачення. Осмислення зв'язку внутрішньої свободи митця з його творчістю.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: знає творчу біографію, основні твори Є.Плужника; розповідає про поета, його трагічну долю; аналізує	ПОЕТИЧНЕ САМОВИРАЖЕННЯ Провідна роль поезії у 1920-ті роки. Потужне ліричне самовираження, емоційне переживання пореволюційної епохи, її духовних катаклізмів. Павло Тичина «Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Одчиняйте двері...», «Пам'яті тридцяти» Основне з життя і творчості поета. Трагізм його творчої долі. Найбільший модерніст 1920-х років. Звернення до «вічних» тем, мотивів, особливості віршування; потужне ліричне «Я» як символ нової людини; поєднання тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму. Феномен «кларнетизму». Вітаїстичність як наскрізна оптимістична тональність, життєствердна настроєвість (зб. «Соняшні кларнети»). Художнє відтворення національно-визвольного пробудження народу, ушавлення борців за вільну Україну («Пам'яті тридцяти», «Одчиняйте двері...»). ТЛ: вітаїстичність, експресіонізм (повторення), кларнетизм. МЗ: експресіоністські твори в зарубіжній літературі (<i>зарубіжна література</i>). МК: творчість художників М.Жука, А.Петрицького, В. і Ф.Кричевських. «Біле і чорне» М.Жука. Музика Б.Фільца, М.Вериківського, П.Синиці, Г.Ляшенка та ін. на слова П.Тичини. Малярські роботи П.Тичини, музика в його житті. Фільми «Кларнети ніжності», «Духовні співи Павла Тичини», «Павло Тичина. Я кличу тебе» (із циклу документальних фільмів «Гра долі») (2006; реж. Василь Вітер). Євген Плужник «Вчись у природи творчого спокою...»,

	вірші; визначає спільне та відмінне в поезіях Є.Плужника і П.Тичини. Ключові компетентності Учень / учениця: уміє сприймати явища, події у зіставленні, порівнює їх; аналізує життєву ситуацію з позиції сучасника; аргументовано висловлює власну думку щодо цінності життя. Вивчає напам'ять: 1 поезію (на вибір). НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення зовнішнього спокою, урівноваженості як ознак душевного стоїцизму, опірності неприйнятним життєвим обставинам.</i>	«Ніч... а човен – як срібний птах!..» Один із провідних поетів «розстріляного відродження». Його творча біографія, трагічна доля. Сповідальність, ліричність, філософічність лірики. Урівноваженість душевного стану ліричного героя, мотив туги за минулістю краси, гармонією світу і людини, мить і вічність у чуттєвому вираженні. ТЛ: поглиблення поняття про ліричного героя. МЗ: Соловки – місце ув'язнення українських письменників (<i>історія</i>). МК: герметична поезія В.Свідзінського. Імпресіонізм в українському живописі 1920-х років (П.Нілус, Д.Бурлюк, М.Бурачек, О.Мурашкотка ін.).
2	Предметні компетентності Учень / учениця: знає про групу і творчість «київських неокласиків», основне із творчої біографії М.Рильського; виразно й усвідомлено читає й аналізує поезії; визначає основні ознаки індивідуального почерку, провідні мотиви і настрої; пояснює смислову і настроєву значущість деталей, образів. Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює власні думки з приводу поетичної майстерності, філософічності й поетичного самовираження представників «п'ятірного грона неокласиків», зокрема М.Рильського; знаходить у творі образи й символи, пов'язані зі світом природи та людської діяльності, розкриває їхній зміст і роль у тексті; розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини. Вивчає напам'ять: 1 поезію (на вибір). НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Розвиток відчуття естетики поетичного образу, урівноваженості й філософської самозаглибленості під час зіткнення з життєвими проблемами.</i>	«КИЇВСЬКІ НЕОКЛАСИКИ» Максим Рильський *«Солодкий світ!..», «У теплі дні збирання винограду» Група «київських неокласиків». Їхнє творче кредо, орієнтація на традицію, класичну форму вірша. Різногранний творчий шлях М.Рильського, рання творчість. Філософічність, афористичність його лірики. Мотиви пошуків душевної рівноваги, краси в житті та в душі, вітаїзм, сповідальність, життєлюбство. Захоплення красою й величиною світу (*«Солодкий світ!..»). Сонет «У теплі дні збирання винограду» – вишуканий зразок неокласичної інтимної лірики. Краса природи, краса людини та її почуттів. Звернення до античних образів. ТЛ: філософічність, сонет. МЗ: французька поезія і творчість «київських неокласиків» (<i>зарубіжна література</i>). МК: документальний фільм «Як на духу. Невідомий Максим Рильський» (2008; реж. Л.Харшан); «Poeta maximus» (із циклу фільмів «Гра долі») (2008; реж. Василь Образ); музичні твори Л.Ревуцького, В.Берковського, О.Білаша.

2	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає про розвиток української прози 1920-х років, називає її представників; знає творчу біографію письменника, розуміє ідеологічні чинники, які вплинули на головного героя новели й призвели до трагічного роздвоєння «Я»; характеризує ідеологічну заангажованість, світоглядні й психологічні особливості персонажів; висловлює власну думку про неприпустимість перемоги зла в людині; визначає жанр твору, основні риси індивідуального стилю; пояснює смислову й настроєву значущість образів у новелі. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: розуміє специфіку жанрової форми твору; уміє знаходити необхідну інформацію; творчо використовує довідкові матеріали, словники для поглиблення знань із певної теми; сприймає і розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку. НЛ-2.3 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Відстоювання гуманістичних цінностей, критичне мислення, усвідомлення переваг гуманізму над ідеологіями, уміння передбачати наслідки власних помилок і виправляти їх.</i>	<i>ПРОЗОВЕ РОЗМАЇТТЯ</i> Жанрово-стильове розмаїття. Нові теми, проблеми. Часткова ідеологічна заангажованість, експериментаторські модерністські пошуки, опертя на національну і європейську традиції. Зв'язок із поезією. Микола Хвильовий (М.Фітільов) «Я (Романтика)» Життєвий і творчий шлях. Провідна роль у літературно-мистецькому житті 1920-х років. Романтичність світобачення. Участь у ВАПЛІТЕ, у дискусії 1925-1928 рр. «Я (Романтика)» – новела про добро і зло в житті та в душі. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і фанатичною відданістю революції, між загальнолюдськими, вічними цінностями й політичною кон'юнктурою. Реальне та уявне у творі. Образ ліричного «Я». Роль присвяти. Образ матері, його символічність. МЗ: більшовизм в Україні революційній та пореволюційній (<i>історія</i>). МК: документальні фільми: «Цар і раб хитрощів», «Червоний ренесанс»; художні фільми: «Вальдшнепи», «Пудель», «Я той, хто є». «Портрет М. Хвильового» А.Петрицького.
3	<u>Предметні компетентності</u> Учень/учениця: називає факти життєвої і творчої біографії письменника, 2-3 його твори; характеризує особливості світовідчуття і світобачення митця і їхній вплив на творчість; розповідає про роботу Ю.Яновського на Одеській кінофабриці; розкриває морально-етичні колізії роману «Майстер корабля»; аналізує художні образи, з'ясовує їх символічність та ознаки неоромантизму; ілюструє, як автор розкриває національне кризь призму загальнолюдського; розкриває зміст понять «умовність зображення»,	Юрій Яновський «Майстер корабля» Творча біографія письменника, загальна характеристика творчості. Ю.Яновський і кіно. Романтичність світовідчуття. Романтизована стихія національно-визвольного руху (роман «Чотири шаблі»). Роман у новелах «Вершники» – зразок соцреалізму. Новаторство художньої форми («Майстер корабля»): модерний сюжет, що інтригує, умовність фабули, зміщення часопростору. Проблеми творення нової української культури, духовності української людини, її самоусвідомлення в новій дійсності, символічність образів. Неоромантичні герої То-Ма-Кі, Режисер, Сев, Тайях та їх прототипи, модерністські образи Міста, Моря.

	«художній час і простір» та оперує ними під час аналізу художнього твору. Ключові компетентності Учень/учениця: користується різними джерелами інформації; презентує власні напрацювання; визначає межі власного знання і незнання; аналізує та інтерпретує твір в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей. НЛ-2,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення зв'язку внутрішньої свободи митця з його творчістю; самостійність мислення, уміння аргументовано доводити власні судження.</i>	Морально-етичні колізії твору. Національне крізь призму загальнолюдського. ТЛ: художній час і простір, умовність зображення. МЗ: українське кіномистецтво 1920-х років, «культурна революція» (<i>історія</i>). МК: Ю.Яновський і М.Хвильовий, Ю.Яновський і О.Довженко. «Портрет Ю.Яновського» А.Петрицького.
3	Предметні компетентності Учень / учениця: знає творчу біографію письменника; розуміє вплив цивілізаційних процесів на людину, психологічну мотивацію вчинків Степана Радченка та інших персонажів, іронічність авторської оповіді; характеризує маргінальний образ українського інтелігента; аналізує світоглядну й психологічну еволюцію його характеру; пояснює роль жіночих образів у романі, значення терміну «урбаністичний роман». Ключові компетентності Учень / учениця: висловлює власну думку про способи самоствердження людини; уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями в житті героїв твору; аналізує життєву ситуацію з позицій сьогодення. НЛ-2,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення моральних, психологічних аспектів самоствердження людини.</i>	Валер'ян Підмогильний «Місто» Життєвий шлях, трагічна загибель. Автор інтелектуально-психологічної прози, перекладач. Світові мотиви підкорення людиною міста, її самоствердження в ньому, інтерпретовані на національному матеріалі. Зображення «цілісної» людини: в єдності біологічного, духовного, соціального. Образ українського інтелігента Степана Радченка, вихідця із селян, еволюція його характеру, проблеми ствердження в міському середовищі. Морально-етичні колізії твору. Жіночі образи в ньому. ТЛ: урбаністичний роман. МЗ: розвиток українських міст у 1920-х роках (<i>історія</i>). МК: вплив А.Франса, Г.Флобера, Гі де Мопассана, Оноре де Бальзака, філософії Ф.Ніцше, А.Шопенгауера, З.Фрейда на В.Підмогильного. Роботи українських художників із зображенням Києва 1920-х років.
2	Предметні компетентності Учень / учениця: знає про гумористичну, сатирично-викривальну традицію української літератури (фольклор,	Остап Вишня (Павло Губенко) «Моя автобіографія», *«Письменники»,*«Сом» Трагічна творча доля українського гумориста, велика популярність і значення його усмішок у

	С.Руданський, Л.Глібов, І.Нечуй-Левицький, І.Карпенко-Карий); аналізує усмішки, пояснює їх жанрові особливості. Ключові компетентності Учень / учениця: проводить аналогії між подіями життя письменника і їх зображенням у творах митця у своєрідній стильовій манері («Моя автобіографія», *«Письменник и»); оцінює результати людської діяльності в природному середовищі на прикладі художніх творів; усвідомлює важливість бережливого ставлення до природи. НЛ-1,2,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення оптимістичної ролі гумору в житті людини. Розвиток самокритичності, спроможності проводити доречні аналогії.</i>	1920-ті роки. Відбиток у них тодішнього суспільства, літературно-мистецького середовища. Письменник і його час. Оптимізм, любов до природи, людини, м'який гумор як риса індивідуального почерку Остапа Вишні. Пейзаж, портрет, характер людини, авторський голос, народні прикмети, прислів'я та приказки в усмішках. ТЛ: усмішка. МЗ: мистецтво «розстріляного відродження» (історія). МК: документальні фільми «З життя Остапа Вишні» (у гол. ролі Б. Ступка), «Гіркі усмішки Остапа Вишні».
3	Предметні компетентності Учень / учениця: розуміє особливості розвитку драматургії й театру 1920-х років; розповідає про це; проводить аналогії з іншими явищами культури; знає творчу біографію письменника, його зв'язок із театром Курбаса; розуміє історико-політичні чинники, які вплинули на зіткнення головних дійових осіб у сатиричній комедії; сатиричне спрямування п'єси; характеризує образи дійових осіб, світоглядну, громадянську позицію кожного з них; аналізує умовність часопростору, природу конфліктів; висловлює власну думку про типове сприйняття дійсності обивателем; визначає жанр твору, основні проблеми; пояснює роль деталей. Ключові компетентності Учень / учениця: осмислює роль соціального статусу, моделі його досягнення; формує уявлення про справжні та фальшиві цінності, спираючись на текст; висловлює власні міркування, проводячи аналогії з сучасним життям; усвідомлює роль української мови як ключового чинника творення нації,	МОДЕРНА ДРАМАТУРГІЯ Розвиток національного театру («Березіль» Леся Курбаса, Харківський театр ім. І.Франка), драматургії 1920–1930 рр. (від ідеологічних агіток до психологічної драми). П'єси В.Винниченка, М.Куліша, І.Дніпровського, І.Кочерги, Я.Мамонтова на перетині традицій «корифеїв», зарубіжної класики і модерної драматургії. Микола Куліш «Мина Мазайло» Основне про життєвий і творчий шлях митця. Зв'язок із театром Л.Курбаса. Національний матеріал і вселюдські, «вічні» мотиви та проблеми у п'єсах. Сатирична комедія «Мина Мазайло». Проблема готовності українського суспільства бути українським (на прикладі позиції, поведінки дійових осіб). Специфіка комедійного жанру: про серйозне легко, грайливо. Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації (Мина, Мокій, дядько Тарас, тьотя Мотя). Сатиричне викриття бездуховності обивателів, що зрікаються своєї мови, культури, родового коріння. Драматургічна майстерність автора. Актуальність п'єси для нашого часу. ТЛ: сатирична комедія. МЗ: національний і зарубіжний театр 1920-1930 рр. Політика «коренізації»

	самоствердження особистості. НЛ-2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Розвиток критичного мислення, готовність захищати власну мовну ідентичність. Усвідомлення належності до рідного народу.</i>	(«українізації») в Україні 1920-х років (<i>історія</i>). МК: художній фільм «Зона», документальні фільми «Тягар мовчання», «Червоний ренесанс», вистава «Отак загинув Гуска» (Київський академічний молодий театр).
4	Предметні компетентності Учень / учениця: має загальне уявлення про розвиток української літератури в Західній Україні до 1939 р., називає її основних представників; розповідає про митця; дає загальну характеристику його творчості; виразно й усвідомлено читає поезії; визначає головні мотиви, ідеї; коментує їх; дає їм власну оцінку. Ключові компетентності Учень / учениця: уміє знаходити необхідну інформацію; творчо використовує довідкові матеріали, словники для поглиблення знань із певної теми; порівнює різні явища; сприймає й розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку. Вивчає напам'ять: 1 поезію (на вибір). НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення єдності естетичних цінностей із морально-етичними.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: розуміє й пояснює умовність зображення, створення художньої реальності на конкретному матеріалі; розглядає ідейно-художній зміст окремих фрагментів твору; коментує їх; виокремлює основні ідеї; пояснює особливості і роль композиції, пейзажу, інших художніх засобів для втілення головних думок. Ключові компетентності Учень / учениця: осмислює вартість мистецтва, грошей, почуттів людини тощо; висловлює власні міркування, спираючись на текст; проводить	ПЕРЛИНИ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ Автономність, відкритість зарубіжним традиціям і новітнім процесам, розвиток української літератури в Західній Україні до 1939 р. МЗ: Західна Україна до 1939 року (<i>історія</i>). Богдан-Ігор Антонич «Зелена свангелія», «Різдво», *«Коляда» Коротко про митця. Аполітичність, наскрізна життєствердність, метафоричність і міфологізм поезій; екзотика лемківського краю в контексті вселюдських мотивів. Лемківська конкретика як джерело образних асоціацій. «Зелена свангелія» – нерозривна єдність природи і людини, ідея життєствердження. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими («Різдво», *«Коляда»). Роздуми над поезією Б.-І.Антонича. ТЛ: міфологізм, асоціативність. МЗ: народні звичаї українців (<i>історія</i>); навички ІТ (<i>інформатика</i>); мовні особливості поезії (<i>українська мова</i>). МК: творчість раннього П.Тичини. Осип Турянський «Поza межами болю» Коротко про письменника. Історичний матеріал Першої світової війни як предмет художнього узагальнення й філософського осмислення. Поема в прозі, що хвилює, єднає людські серця, звільняє і просвітлює душу. Умовність зображення (події поза конкретним часом і простором). Загальнолюдські мотиви і гуманістичні цінності. Біологічні інстинкти і духовна воля до життя: ідея перемоги духу над матерією. Гуманістичний, життєствердний пафос поеми в прозі, його вселюдська значимість і всеохопність. ТЛ: поема в прозі. МЗ: Україна в Першій світовій війні (<i>історія</i>). МК: ілюстрації до повісті «Поza межами болю» (1921 р., автор невідомий). Художній

	аналогії з сучасним життям. НЛ-2,3,4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Усвідомлення переваги в житті духовного над матеріальним.</i>	фільм «Поза межами болю» (1989; реж. Я.Лупій).
5	<u>Предметні компетентності</u> Учень/учениця: знає й розповідає про історичні умови і функціонування української літератури за кордоном, про «празьку школу» української поезії та її представників, коротко про життя і творчість Є.Маланюка; розкриває особливості художнього осмислення долі України в поезії «Уривок з поеми»; пояснює символічність її назви; вказує на актуальність оптимістичного висновку про майбутнє України; характеризує із посиланням на текст поезії «Напис на книзі віршів» погляди митця на призначення поезії, важливість місії поета закарбовувати свій час для нащадків. <u>Ключові компетентності</u> Учень/учениця: доводить важливість прояву ініціативи, готовності брати на себе відповідальність; розуміє зв'язок історичного минулого із сучасністю; толерантно відстоює власну позицію в дискусії. НЛ-1,2,4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення.</u> <i>Усвідомлення того, що життєва позиція кожного впливає на розвиток усієї країни.</i> <u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основні віхи життя письменника, його творчість; коментує зміст роману; визначає його жанрові особливості; характеризує образи; висловлює власне ставлення до основних проблем, порушених у творі. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії; займає активну громадянську позицію; здатний/здатна втілювати власні задуми в життя; виявляє активність, ініціативність як в	«ПІД ЧУЖИМ НЕБОМ» Література письменників-емігрантів. «Празька школа» української поезії та її представники. Євген Маланюк «Уривок з поеми», «Напис на книзі віршів...» Коротко про митця. Художнє осмислення героїчної і трагічної історії України, оптимістичний висновок про її майбутнє в поезії «Уривок з поеми». Її актуальність, символічність назви. «Напис на книзі віршів...» – ліричний роздум про призначення поезії, важливості місії поета закарбовувати свій час для нащадків. МЗ: еміграції українців за кордон у 1920-х, 1940-х рр. (<i>історія</i>). МК: поезія і громадянська позиція «пражан». «Земна мадонна. Інтимна лірика Євгена Маланюка» (у виконанні нар. артиста України Св.Максимчука). Іван Багряний(І.Лозов'ягін) «Тигролови» Основні віхи життя й творчості митця, його громадянська позиція. «Тигролови» як український пригодницький роман. Проблема свободи й боротьби за визволення. Жанрові особливості (динаміка сюжету, неоромантичність та ін.). Вольовий характер Григорія Многогрішного. Родина Сірків, майор Медвин. Символіка роману, ідея перемоги добра над злом. Популярність твору в повоєнній Європі. Актуальність для нашого часу. ТЛ: пригодницький роман.

	особистому, так і суспільному житті; логічно та виразно висловлює власні думки, використовуючи навички критичного мислення. НЛ-1,2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення значення свободи для духовного розвитку, активної життєвої позиції як вияву європейськості.</i>	МЗ: переселення українців до Сибіру, репресії в 1920–1930-ті роки (<i>історія</i>). МК: біблійні мотиви, український фольклор, традиція творів зарубіжної літератури у творчості І.Багряного. Художні фільми «Сад Гетсиманський» (1993); «Тигролови» (1994; реж. Р. Синько).
5	Предметні компетентності Учень/учениця: знає про літературу воєнного періоду; творчу біографію митця; розуміє її трагізм; розповідає про Довженка-кінорежисера, називає його основні фільми, 2-3 прозові твори; розуміє особливості світобачення; розглядає «Щоденник» як джерело вивчення біографії митця в контексті його доби; особливості авторського бачення й оцінки історії України й українського народу, розкриття національних і загальнолюдських проблем; аналізує текст «Зачарованої Десни», художньо-стильові особливості твору; оперує поняттями «кіноповість», «публіцистичність»; указує на риси автобіографічності в кіноповісті; характеризує образи-персонажі; пояснює особливості композиції, роль пейзажу; називає порушені у творі морально-етичні проблеми. Ключові компетентності Учень/учениця: зіставляє специфіку розкриття певної теми в різних видах мистецтва; указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв; сприймає природу й людину як цілісну систему; критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі; уміє знаходити необхідну інформацію і творчо, компетентно її використовувати. НЛ-1,2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Розуміння особливостей світовідчуття українців,</i>	ВОЄННЕ ЛИХОЛІТТЯ Участь українських письменників у Другій світовій війні. Активізація патріотичної тематики, героїчного пафосу, посилення філософічності в літературі цього періоду. Засилля соцреалізму в мистецтві повоєнного періоду. Олександр Довженко «Щоденник» (періоду війни), «Зачарована Десна» Трагічна творча біографія митця. Відомий у світі кінорежисер, засновник поетичного кіно. Романтичне світобачення. Довженко-художник. Довженко-прозаїк (оповідання часів війни, кіноповість «Україна в огні»). Джерело вивчення історії його життя і трагічної доби – «Щоденник». Правда про український народ, його історію крізь призму авторського бачення й оцінки. Національні та загальнолюдські проблеми, поєднання особистісного, виражального начала з публіцистикою. Історія написання «Зачарованої Десни» (1942-1956), автобіографічна основа, сповідальність. Ця кіноповість – у часи воєнного лихоліття як душевна розрада, сповідь, моральна опора для митця. Поєднання минулого і сучасного. Два ліричні герої: малий Сашко і зріла людина, митець. Морально-етичні проблеми, порушені в кіноповісті. ТЛ: кіноповість, публіцистичність. МЗ: події Другої світової війни на території України (<i>історія</i>). МК: художні фільми О.Довженка («Звенигора», «Земля», «Іван»). «Автопортрет» О.Довженка періоду війни. «Малий Сашко» О.Довженка та «Олександр Довженко» А.Горської. Фільм «Зачарована Десна» (реж. Ю.Солнцева). Документальні фільми «Роздуми після життя» (1992), «Довженко. Щоденник 1941–1945»).

	національного характеру, народної моралі та етики; усвідомлення важливості культурної самоідентифікації особистості; розуміння взаємозв'язку конкретного із загальним. <u>Предметні компетентності</u> Учень/учениця: називає 2-3 цікаві факти біографії Олеся Гончара; розповідає про роль митця в духовному відродженні нації; загально характеризує творчий доробок; називає риси неоромантизму в ранній творчості; аналізує проблематику й образи героїв новели «Модри Камень»; особливості оповіді, роль кольорової гами; визначає основну ідею твору; аргументує жанрову приналежність твору. <u>Ключові компетентності</u> Учень/учениця: установлює зв'язок між учинками персонажів; аналізує життєву ситуацію з різних позицій; демонструє повагу до різних поглядів, ідей, переконань; толерантно відстоює власну позицію в дискусії; застосовує різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; дає власну оцінку вчинкам персонажів. НЛ-1,2,4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> Визначення значущих для себе національних і загальнолюдських цінностей.	Олесь Гончар «Модри Камень» Коротко про письменника. Загальна характеристика доробку О.Гончара. Творчий злет у 1960-ті роки. Його громадянська й життєва позиції, роль у духовному відродженні нації. Рання новелістика (1940-ві роки), її неоромантизм. Мрія і дійсність у новелі «Модри Камень». Романтична ідея кохання, що перемагає смерть. Образи українського бійця і юної словачки Терези. Особливості оповіді, роль кольорової гами в новелі. ТЛ: новела (поглиблено). МЗ: Друга світова війна в історії людства (історія). МК: живопис К.Білокур. Художні фільми: «Дівчина з маяка», «Берег любові», «Собор», «Все перемагає любов», «Золоті литаври» (за творами О.Гончара), документальний фільм «У всякого своя доля».
6	<u>Предметні компетентності</u> Учень /учениця: розуміє зв'язок літературного явища «шістдесятництва» з дисидентським рухом; з'ясовує зв'язок світогляду митця із творчістю; називає поетів-«шістдесятників»; загально характеризує їхню творчість; розповідає про В.Симоненка; пригадує його твори, вивчені раніше; аналізує стильові особливості поезій; визначає й уміє прокоментувати основні мотиви; дискутує про патріотичні, громадянські мотиви, порушені у творах.	ЛІТЕРАТУРНЕ «ШІСТДЕСЯТНИЦТВО» Нова хвиля відродження української літератури на початку 1960-х років. «Шістдесятництво» як явище культурологічне й соціальне. Його зв'язок із дисидентським рухом. Ідейно-стильове розмаїття, тематична і формотворча новизна творчості «шістдесятників». МЗ: Україна в др. пол. XX ст. Дисидентський рух 1960-х років (історія). МК: творчість композиторів (Л.Грабовський, В.Губа, В.Сильвестров), художників (А.Горська, О.Заливаха, Л.Семикіна, Г.Севрук, В.Зарецький, І.Марчук), акторів (І.Миколайчук, Б.Ступка, Л.Кадилова),

<u>Ключові компетентності</u> <u>Учень / учениця:</u> формує власну думку про порушені у творах мотиви, проблеми; виробляє життєву позицію, уміння її відстоювати; усвідомлює значення самоствердження людини в сучасному світі; розвиває навички аргументовано, толерантно вести дискусію. НЛ-2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Формування національної свідомості громадянина України, формування себе як самодостатньої особистості.</i> <u>Предметні компетентності</u> <u>Учень / учениця:</u> розповідає основне про митця, його творчість; обґрунтовує популярність пісенної лірики Д.Павличка, уміє аналізувати його поезії. <u>Ключові компетентності</u> <u>Учень / учениця:</u> виявляє здатність виражати особисті та громадянські почуття, розуміти й поважати почуття інших людей; уміє розвивати свої творчі здібності та уяву; залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії; сприймає та розуміє образне слово, його значення для розвитку естетичного смаку. НЛ – 2 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Відчуття краси форми і змістової глибини поетичного образу.</i> <u>Предметні компетентності</u> <u>Учень / учениця:</u> розповідає основне про митця; розкриває його роль у реформуванні жанру балади; аналізує поетичний твір; пояснює власне розуміння образів-символів балади. <u>Ключові компетентності</u> <u>Учень / учениця:</u> розуміє вплив поетичного слова на психічний стан людини та розвиває	режисерів (С.Параджанов, Л.Танюк, К.Муратова, Л.Осика, Ю.Ілленко). Василь Симоненко «Задивляюсь у твої зіниці...», «Я...» Коротко про митця («вितязь молодой української поезії»). Традиційність його лірики. Образ України, громадянський вибір поета («Задивляюсь у твої зіниці...»). Мотив самоствердження людини у складному сучасному світі, її самодостатність і самоцінність («Я...»). Інтимна лірика В. Симоненка («Ну, скажи, хіба не фантастично...», «Ікс плюс ігрек»). Роздуми над поезією митця та її мотивами. ТЛ: віршові розміри (повторення). МЗ: Україна 1960-х років (<i>історія</i>). МК: документальний фільм «Дисиденти». «Пробудження» І.Марчука, «Блискавка» В.Зарецького. Дмитро Павличко «Два кольори», *«Я стужився, мила, за тобою...» Основні відомості про поета, перекладача. Основні мотиви його творів. Пісенна лірика, її популярність. Вірш «Два кольори», який став народною піснею. Національний колорит поетичних образів, роль антитези. Збірка любовної лірики «Тасмания твого обличчя». Використання фольклорних, персоніфікованих образів для передачі глибокого почуття кохання (*«Я стужився, мила, за тобою...»). МЗ: антологія «Світовий сонет» (переклади Д.Павличка) (<i>зарубіжна література</i>). МК: живопис і музика М.Чурльоніса. Пісні О.Білаша, З.Слободян, Л.Дичко та ін. на слова Д.Павличка. Пісні «Два кольори», «Я стужився, мила, за тобою» на муз. О.Білаша. Іван Драч «Балада про соняшник» Невтомний шукач нового змісту і нової форми в поезії. Переосмислення жанру балади. «Балада про соняшник» – поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості. Символічність образів соняшника, сонця. ТЛ: балада (повторення). МЗ: період «хрущовської відлиги»(<i>історія</i>).
---	---

здатність емоційно, логічно виражати власні думки; виявляє креативне мислення під час аналізу поетичного твору; сприймає й розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку. НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення ролі мистецтва в житті людини, значення для формування її свідомості та світогляду.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: розповідає коротко про митця; виокремлює і пояснює засоби поетичної мови; відшуковує образну деталь, пояснює її роль; висловлює власне ставлення до розглянутої поезії. Вивчає напам'ять: 1 поезію поета-«шістдесятника» (на вибір). НЛ-1,2 Ключові компетентності Учень / учениця: сприймає і розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку; уміє емоційно й поетично виражати думки. НЛ-1,2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення специфіки ліричного самовираження творчою особистістю, великого значення почуття любові в житті людини. Розвиток асоціативного мислення.</i> Предметні компетентності Учень / учениця: розповідає коротко про письменника, його творчість; пригадує його твори, вивчені в попередніх класах; удосконалює навички визначення теми твору, його жанру, провідної думки; аналізує образи, художні засоби, особливості композиції; висловлює власні роздуми про проблеми, порушені в новелі, і поведінку героїв. Ключові компетентності Учень / учениця: уміє виявляти власні почуття й поважати почуття інших; аналізує	МК: художній фільм «Криниця для спраглих» (сцен. І. Драч, реж. Ю. Іллєнко; 1965 р.). І. Дзюба про І. Драча; жанр балади у фольклорі. Микола Вінграновський «У синьому небі я висіяв ліс» Коротко про поета, прозаїка, кіномитця. Учень О. Довженка. Вселюдські, національні мотиви крізь призму «інтимного самозосередження». Вируюча пристрасть, несподівана асоціативність, буйна фантазія, образна деталь його поезії. Інтимна лірика зб. «Цю жінку я люблю». Поезія про «вічну», одну-єдину любов, яка перемагає труднощі, долає час і простір. Глибокі любовні переживання ліричного героя, передані образною символікою, символічною кольористикою (синім кольором). Думки й відчуття, навіяні цим віршем. МК: художній фільм «Повість полум'яних літ» (1961, реж. О. Довженко), у якому М. Вінграновський зіграв роль рядового Івана Орлюка. Сонети Ф. Петрарки. Григор Тютюнник «Три зозулі з поклоном» Коротко про письменника і його творчість. «Вічна» тема «любовного трикутника» в новітній інтерпретації. Образ любові як втілення високої християнської цінності, яка вивищує людину над прагматичною буденністю, очищає її душу. Зміщення часових площин як художній засіб. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї. ТЛ: художня деталь (поглиблено). МЗ: твори Г. Тютюнника, вивчені в попередніх класах («Дивак», «Климко» та ін.), багатство мови його творів (<i>українська мова</i>). МК: художні фільми «Оддавали Катрю», «Скляне щастя», «Три плачі над Степаном»,
---	--

	проблемну ситуацію та знаходить шляхи її розв'язання; на основі отриманих відомостей дає оцінку героям; веде діалог із текстом (автором, героями). НЛ – 2, 4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Виховання краси почуттів, гуманних принципів у взаєминах між людьми. Усвідомлення високого сенсу почуття любові, уміння берегти її та цінувати.</i>	«Климко» (за творами Г.Тютюнника). Мала проза В.Шукшина.
5	<u>Предметні компетентності</u> Учень / учениця: знає основне з творчої біографії письменниці, її роль в історії «шістдесятництва»; розуміє значення підтексту в умовах ідеологічного контролю над мистецтвом; характеризує образну природу поетичного твору; аналізує засоби художнього вираження, які визначають високу естетичну вартість; висловлює власну думку про особливості історичного мислення письменниці в «Марусі Чурай»; визначає жанр твору, основні проблеми; пояснює роль деталей, психологічну природу вчинків Марусі Чурай та інших персонажів; висловлює власне ставлення до вчинку головної героїні. <u>Ключові компетентності</u> Учень / учениця: осмислює естетичну вартість художнього твору; формує уявлення про прекрасне як чинник гармонізації власного внутрішнього світу; висловлює міркування, проводячи аналогії з сучасним життям. Вивчає напам'ять: 1 поезію (на вибір). НЛ-1,2,3,4 <u>Емоційно-ціннісне ставлення</u> <i>Формування естетичного смаку, виховання відповідальності за вчинки, усвідомлення права на власний моральний вибір. Розвиток духовних якостей.</i>	<i>МИТЕЦЬ І СУСПІЛЬСТВО</i> Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать...», «Хай буде легко. Дотиком пера...», «Недумано, негадано...», «По сей день Посейдон посідає свій трон...», «Маруся Чурай» Творчий шлях. Особливості індивідуального стилю (філософічність, історизм мислення, традиційність, інтелектуалізм, публіцистичність). «Страшні слова, коли вони мовчать», «Хай буде легко. Дотиком пера...» – ліричні роздуми про значення слова в житті людини, суть мистецтва, його роль у суспільстві. «Недумано, негадано...» – інтимна лірика як спонука до роздумів про суть кохання. Її сповідальність. «По сей день Посейдон посідає свій трон...»: мотив єднання людини зі світом рукотворної краси (мистецтво) і природою. Потреба наповнювати життя прекрасним. Зв'язок із античною міфологією. Пошуки справжнього (не оманливого) щастя. Здатність людини протистояти дрібному й бачити величне. Історико-фольклорна основа історичного роману у віршах «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Центральні проблеми: митець і суспільство, індивідуальна свобода людини. ТЛ: роман у віршах. МЗ: доба козаччини, Хмельниччини (історія). Пісні Марусі Чурай (повторення вивченого). МК: музика З.Слободян, О.Богомолець на слова Л.Костенко.
2	<u>Предметні компетентності</u>	СТОЇЧНА УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ

	Учень / учениця: знає основне з творчої біографії поета; розуміє суть екзистенціалізму в поезіях, характеризує межовий стан суб'єкта лірики, який протистоїть ідеологічно викривленій реальності; зіставляє мотиви, форми буттєвого самоствердження в поезіях; аналізує засоби художнього увиразнення, які визначають високу естетичну вартість; висловлює власну думку про важливість активної громадянської позиції в житті. Ключові компетентності Учень / учениця: осмислює естетичну вартість художнього твору; формує уявлення про поезію як чинник власного світогляду; визначає ціннісні пріоритети життя на засадах громадянського суспільства; висловлює міркування, проводячи аналогії з сучасним життям. Вивчає напам'ять: 1 поезію (на вибір). НЛ-2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Ствердження рис «стойцизму», активної життєвої позиції. Усвідомлення понять честі, людської гідності, мужності, сили духу на прикладі життя і творчості В. Стуса.</i>	Василь Стус «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...» Поет як символ незламного духу, збереження людської гідності. Загальний огляд його життя й творчості (відчуження від світу, проблема вибору, стан трагічної самотності й активної дії, формування себе; атмосфера розтлінного духу тоталітарної системи). Узагальнені образи крізь призму індивідуальної долі. Поезія Стуса – зразок «стойкої» поезії у світовій ліриці («Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»). Стан активної позиції ліричного героя. Екзистенційна (буттєва) проблема вибору, віра в себе, надія на здолаття всіх перешкод. Упевненість у власному виборі. Приклад великої мужності й сили духу. ТЛ: екзистенційні ідеї в художньому творі. МЗ: інтелігенція в Україні в 1960–1970-ті роки (історія). МК: «Портрет Василя Стуса» В.Зарецького (1989–1990 рр.). Документальні фільми «Просвітлої дороги свічка чорна», «Дисиденти». Вистави за поезією В.Стуса: поетична композиція (1989, Львівський молодіжний театр), «Птах душі» (1993, київський мистецький колектив «Кін»), «Іду за край» (2006, Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки, Київ) та ін. Документальний фільм «Просвітлої дороги свічка чорна» (1992).
5	Предметні компетентності Учень/учениця: характеризує історико-культурну ситуацію в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.; називає імена сучасних письменників, їхні твори; ілюструє стильове розмаїття, пошук авторами нових тем і форм їх розкриття; обґрунтовує появу нового літературного покоління, спільні риси й творчу індивідуальність митців; розуміє значення поняття «постмодернізм»; аналізує визначені для текстуального вивчення поезії, прозові твори; розуміє значення понять «елітарна» і «масова» літератури. Ключові компетентності Учень/учениця:	СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА (на вибір) Історико-культурна ситуація наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. (на шляху до нового відродження). З'ява нового літературного покоління. Найвагоміші здобутки сучасної літератури. Стильове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і тем. Література елітарна, вишукана, високохудожня. Література масова, популярна (її інтенсивний розвиток). Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років, його риси. Поезія: <i>І.Римарук</i> («Обнови»), <i>Ю.Андрухович</i> («Астролог», «Пісня мандрівного спудея»), <i>О.Забужко</i> («Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»), <i>О.Ірванець</i> («До французького шансон'є»), <i>С.Жадан</i> («Музика, очерет...», «Смерть моряка»).

	розрізняє масову й елітарну літературу; працює в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; використовує різноманітні читацькі стратегії; обстоює можливість перекладу українською мовою будь-якого тексту. Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення того, що мистецтво є засобом саморозкриття особистості; формування сучасного погляду на світ, людину в ньому.</i>	Проза, есеїстика: Г.Пагутяк («Потрапити в сад», «Косар»), Ю.Андрухович («ShevchenkoisOK»), В.Діброва («Андріївський узвіз»), Я.Мельник («Далекий простір»). ТЛ: постмодернізм; література елітарна, масова. МЗ: навички ІТ (інформатика). МК: музика сучасних композиторів на слова сучасних поетів.
2	Предметні компетентності Учень / учениця: знає про письменників-земляків, їхні твори; розуміє зміст цих творів; висловлює власну думку про них. Ключові компетентності Учень / учениця: усвідомлює роль читання для власного зростання впродовж життя. НЛ-2 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Виховання шанобливого ставлення до людей творчих професій.</i>	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення із життям і творчістю письменників-земляків.
3	Предметні компетентності Учень / учениця: називає імена митців та їхні твори, які вивчалися; виокремлює серед них ті, які найбільше запам'яталися; висловлює міркування про них. Ключові компетентності Учень / учениця: аналізує життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; бере участь у дискусії довкола питань розвитку сучасної української літератури та її перспектив; узагальнює отриману інформацію; розуміє значення читання художньої літератури для розвитку й духовного здоров'я людини. НЛ-1,2,3,4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Закріплення вміння виокремлювати явища одиничні, конкретні серед загальних.</i>	УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО Бесіда про твори, вивчені впродовж навчального року. Зосередження уваги на їхніх художніх особливостях, новаторстві (на тлі відповідного відрізка часу).

Д л я д о д а т к о в о г о (с а м о с т і й н о г о) ч и т а н н я

П.Тичина. «Ой не крийся, природо...», «Енгармонійне», «Скорбна мати», «Дума про трьох Вітрів», «І Бєлий, і Блок...», «Мадонно моя...», «Золотий гомін» та ін.

М.Зеров. Поезії, переклади.

Юрій Клен. Поезії, поеми, «Спогади про неокласиків».

П.Филипович. Поезії.

В.Свідзінський. Поезії.

Є.Плужник. Поезії, «Галілей», «Недуга».

М.Бажан. «Гофманова ніч», «Сліпці», «Будівлі», «Нічні концерти».

Микола Хвильовий. «Повість про санаторійну зону», «Дорога й ластівка», «Сентиментальна історія», «Іван Іванович», «Вальдшнепи».

Ю.Яновський. «Голлівуд на березі Чорного моря», «Байгород», «Чотири шаблі», «Дитинство», «Подвійне коло». І.Сенченко. «Із записок», «Нотатки про літературне життя 20–40-х років».

В.Підмогильний. «Невеличка драма», «Повість без назви...».

Г.Косинка. «Серце», «В житах», «Змовини», «Гармонія», «На золотих богів», «Місячний сміх», «Фавст».

М.Куліш. «МакленаГраса», «Патетична соната», «Народний Малахій».

В.Домонтович. «Романи Куліша», «Аліна і Костомаров», «Дівчина з ведмедиком», «Доктор Серафікус», «Болотяна Лукроза».

М.Йогансен. Поезії, «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швайцарію».

В. Гжицький. «Чорне озеро».

А.Любченко. «Вертеп», оповідання.

О.Слісаренко. «Чорний ангел».

Д.Гуменна. «Діти Чумацького шляху», «Мана», «Дар Евдотеї».

О. Довженко. «Земля», «Щоденник» (повністю), «Ніч перед боєм», «Україна в огні».

Б.-І.Антонич. Поезії, «На другому березі».

Є.Маланюк. Поезії, «Нариси з історії нашої культури», «Малоросійство».

В.Бобинський. Поезії.

С.Гординський. Поезії.

К.Гриневичева. «Шоломи в сонці», «Шестикрилець».

Наталена Королева. «Предок», «1313», «Сон тіні».

Ірина Вільде. Новели, оповідання.

Н.Лівицька-Холодна. Поезії.

О.Лятуринська. Поезії.

Ю.Дараган. Поезії.

О.Стефанович. Поезії.

Іван Багряний. «Огненне коло», «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою».

Т.Осьмачка. «Старший боярин», «Ротонда душогубців», «План до двору».

У.Самчук. «Волинь», «Юність Василя Шеремети», «Морозів хутір» (перша частина трилогії «Ост»), «Марія».

Ю. Косач. «Володарка Понтиди».

Б.Певний. «Змова», «Дійство у п'ятому вимірі».

Н.Бічуя. «Десять слів поета».

В.Симоненко. Поезії, проза.
 І.Драч. Поезії.
 М.Вінграновський. Зб. «Цю жінку я люблю».
 Д.Павличко. Зб. «Таємниця твого обличчя», «Покаянні псалми».
 І.Жиленко. Поезії.
 Л.Костенко. Поезії, «Берестечко», «Сніг у Флоренції», «Дума про трьох братів неазовських».
 О.Гончар. «Тронка», «Людина і зброя», «Ілонка», «Собор».
 Г.Тютюнник. Новели, оповідання.
 І.Калинець. Поезії.
 В.Голобородько. Поезії, зб. «Українські птахи в українському краєвиді».
 М.Воробйов. Поезії.
 В.Кордун. Поезії.
 В.Герасим'юк. Поезії.
 І.Римарук. Поезії.
 Б.Нечерда. Поезії.
 Л.Талалай. Поезії.
 В.Стус. Поезії, листи.
 В.Марченко. «Листи до матері».
 В.Земляк. «Зелені млини».
 В.Дрозд. «Спектакль», «Самотній вовк».
 Г.Тютюнник. «Вир».
 Є.Гуцало. «Позичений чоловік», оповідання, «Ментальність орди».
 П.Загребельний. «Роксолана», «Я, Богдан (Сповідь у славі)», «Диво».
 В.Шевчук. «Дім на горі», «Юнаки з огненної печі», «Місяцева зозулька з ластів'ячого гнізда» та ін.
 Р.Іваничук. «Черлене вино», «Журавлиний крик».
 А.Дімаров. «Містечкові історії», «Прожити й розповісти».
 Василь Барка. Зб. «Океан», «Жовтий князь».
 Я.Стельмах «Синій автомобіль».
 Ю.Мушкетик. «Яса».
 Ю.Андрухович. Поезії, «Рекреації», «Московіада», «Дванадцять обручів», «Моя остання територія» та ін.
 С.Андрухович. «Фелікс Австрія».
 О.Жовна. Оповідання, повісті.
 Є.Кононенко. «Імітація», «Ностальгія», оповідання.
 Г.Пагутяк. «Слуга з Добромиля», «Королівство», «Урізька готика», «Магнат», «Сентиментальні мандрівки Галичиною» та ін.
 В.Медвідь. «Збираючи каміння», «Льох».
 О.Забужко. Поезії, зб. «Сестро, сестро», зб. «Тут могла б бути ваша реклама» та ін.
 О.Лишега. Поезії, «Брате Лі Бо, друже ДуФу».
 Є.Пашковський. «Щоденний жезл».
 Л.Пономаренко. Зб. «Синє яблуко для Ілонки».
 С.Процюк. «Інфекція», «Десятий рядок», «Під крилами великої Матері» та ін.
 Ю.Іздрик. «Воццек», поезії.
 В.Діброва. Оповідання.
 Т.Малярчук. «Божественна комедія».
 В.Шкляр. «Залишенець», «Маруся».
 К.Калитко «Містерія», «Земля загублених, або Маленькі страшні казки»
 О.Ірванець «Харків. 1938».
 С.Жадан. «Поезії, «Месопотамія», «Ворошиловград» та ін.
 М.Матіос. «Армагедон уже відбувся», «Москалиця» та ін.
 Л.Дереш. Проза.